

Archeologinių tyrimų duomenys

Vilniaus pilys. Jų teritorija patenka į Vilniaus senamiesčio 19 kvartala (Aukštutinė ir Žemutinė pilys, vakarinis Žemutinės pilies priešpilis ir gretimos teritorijos) bei į didesnę dalį 73 kvartalo (Kreivoji pilis ir jos aplinka). Aprašant tyrimų rezultatus laikytasi šio eiliškumo: 1) Aukštutinė pilis; 2) Žemutinė pilis ir jos aplinka (tyrinėjimai pilies sienų viduje nagrinėti pradedant Senuoju Arsenalu ir tęsiami į pietus ir pietvakarius, baigiant Arkikatedros ir Katedros aikštės kasinėjimų rezultatais; po to aprašyti tyrimai už pilies sienų); 3) Kreivoji pilis ir "Kreivasis miestas" (čia tyrinėjimai irgi aprašomi pradedant nuo šios teritorijos šiaurinės dalies ir baigiant pietine).

Aukštutinė pilis. Platesni duomenys apie Aukštutinę pilį turimi iš dviejų didesnių kasinėjimų: 1940 m. H. ir V. Holubovičių ir 1982 m. A. Lisankos.

H. ir V. Holubovičiai bei A. Lisanka tyrinėjo vienas greta kito buvusius plotus šiauriniame aikštelės pakraštyje. Kultūrinio sluoksnio storis fiksuotose vietose (už 2 - 3 metrų į pietus nuo gynybinės sienos) 1940 ir 1982 metais labai skyrėsi. 1940 m. kultūrinis sluoksnis siekė 6 m storį, o 1982 m. tik apie 1,7 m. Veikiausiai sluoksnio viršutinė dalis nukasta 6-e dešimtmetyje, tvarkant aikštelės šiaurinį pakraštį. Kokie sluoksniai 1940 m. buvo aptikti aikštelėje - neaišku. 1982 m. aikštelėje aptiktas 3,4 m (duobėse - iki 4 m) storio kultūrinis sluoksnis. Remiantis jų analizės duomenimis galima teigti, kad ant kalno buvo be pertraukų gyvenama nuo pirmųjų amžių iki mūrinės pilies pastatymo.

Abiejų tyrimų metu išskirti intensyvūs mūrinės pilies egzistavimo (XIV - XVII a.) laikotarpio kultūrinio sluoksnio horizontai (žymimi V-I sluoksniais; žr. Lasavickas S., 1-2449, brėž. 26). Sprendžiant pagal H. ir V. Holubovičių pranešime pateikiamą pjūvį, XIV a. pabaigos - XVI a. vidurio horizontai aikštelės šiauriniame pakraštyje buvo 2,2 - 2,5 m storio. Kultūrinio sluoksnio viršutinė dalis buvo nukasta XX amžiaus 3, 4 ir 6 dešimtmečiuose, todėl bendras jo storis nebeaiškus.

Žemutinė pilis ir jos aplinka. Pilies kalno šiaurinėje papėdėje, **Senojo arsenalo** tyrimų metu pietinėje jo dalyje įžemis buvo aptiktas nuo 4,0 iki 5,2 m gylyje, o šiaurinėje pusėje 6,5 m gylyje. Viršutinis kultūrinio sluoksnio horizontas iki 1,5 - 3 m gylio suardytas. Pastebimas pirminio žemės paviršiaus žemėjimas iš pietų į šiaurę ir iš rytų į vakarus. Geriau kultūrinis sluoksnis išlikęs pietinėje Arsenalo dalyje. Tyrimų autorius A. Lisanka čia išskyrė 6 sluoksnio horizontus. Naujausių tyrimų duomenimis, ankstyviausias VI horizontas - tai durpių sluoksnis be žmogaus veiklos pėdsakų. Virš jo buvę V-I horizontai datuoti nuo XIII a. iki XV a. Vėlesni už I horizontą sluoksniai tyrimų ataskaitose išvis nedatuoti ir neanalizuoti.

Kitų šioje Žemutinės pilies dalyje vykusių kasinėjimų metu įsikalus iki 2 m (Raškauskas V., 1-1610) ir 4 m gylio (Vaicekauskas A., 1-2653), ankstyviausi kultūrinio sluoksnio horizontai ir įžemis nepasiekti. Abiem atvejais Habs 92,18 - 92,5 m lygyje atsidengė medinių pastatų liekanos, datuojamos nuo XIV a. iki XVI a. vidurio (t.y. iki Senojo arsenalo pastatymo). Viršutiniai sluoksniai abiem atvejais suardyti.

Pilies kalno šiaurės vakarų pašlaitėje **Šv. Onos**, o vėliau **Šv. Onos-Barboros bažnyčių** vietoje 1955-1961 metais buvo tiriamas maždaug 2000 m² dydžio plotas. Apie šiuos tyrimus informuoja A. Tautavičiaus ataskaitos ir keli apibendrinantys straipsniai. Tyrimų apžvalgą sunkina tai, jog ataskaitose nėra

situacijos planų, vieningo horizontalaus ir vertikalaus pririšimo. Daugumoje atvejų neaiški metrikose minimų objektų (pastatų, kelio iš Pilies kalno į šiaurę link Vilnelės žiočių, radinių kompleksų etc.) stratigrafinė padėtis.

Šių kasinėjimų metu aptikta statybinė keramika, ypač čerpės, bei stratigrafijos duomenys ir buitinė keramika leidžia manyti, kad čia aptiktas apatinis sluoksnis susiformavo ne anksčiau negu XIV a. pirmoje pusėje. Jo formavimosi pradžios data neaiški, tačiau sprendžiant pagal sluoksnio intensyvumą, drėgnoje vietoje stovėjusių medinių pastatų be pamatų ir be hidroizoliacijos tikėtiną susidėvėjimo laiką, šią vietą imta apgyvendinti apytikriai XIV a. antrame dešimtmetyje.

Pagal 1959 ir 1960 m. A.Tautavičiaus straipsniuose pateiktus faktus aiškūs dviejų prie mūrinės atraminės sienos buvusių medinių pastatų atsiradimo aplinkybės, planinė struktūra ir datavimas. Abu namai pastatyti XVI a. 6 - 7 dešimtmečiuose, tuoj po Pilies kalno šlaito nukasimo ir atraminės sienos statybos.

Naujajame arsenale vykdytų kasinėjimų ataskaitoje aprašyti tik apatiniai horizontai: 0,2 m storio sluoksnis su plytgaliukais, esantis virš vandeningo balkšvo smėlio – įžemio; aukščiau - 1,4 storio m smėlio sluoksnis su plytgaliukais, čerpėmis, mediena. Autorė padarė šias išvadas: “statinių tvorą liekanos rodo, kad čia buvo miesto tipo gyvenvietė”, “pastatai nors ir mediniai buvo dengti čerpėmis”, “pagal archeologinius radinius (banguotinė šukė) sluoksniai gali būti datuoti XI – XII a.” (Legaitė R., 1-175; kalba netaisyta). Lieka neaišku, ar R. Legaitė aptiktas sluoksnis susiformavęs vėlai (apatiniuose horizontuose aptinkamos plytų ir čerpių nuolaužos), ar jis tyrinėtoje vietoje suardytas. Didelis sluoksnio storis (beveik 8 metrai) paaiškintinas tuo, kad jis matuotas nuo vėlyvo užpylimo viršaus. Aplink esančiuose tyrinėjimuose kultūrinio sluoksnio storis buvo 5,2 - 6,0 m.

Žemutinės pilies **pietinė dalis** (Katedros a. rytinis kraštas, Valdovų rūmų rajonas, teritorija tarp Naujojo arsenalo pietinio galo ir Pilies kalno) buvo perkasta 1964 metais, tiesiant šiluminę trasą (Tautavičius A., 1-227). Didžiojoje trasų dalyje buvo kasama iki 1,2 – 1,9 m gylio. Visi darbai buvo atliekami rankomis; aptikti vertingi sluoksniai ir pastatų liekanos preparuoti. Palei Arkikatedros zakristiją kasta iki 4,2 m gylio, toliau daryti gręžiniai ir 5,0 m gylyje aptiktas įžemis. Šalia pamatų 2,1 m gylyje prasidėjo sluoksnis su organika, kuris tęsėsi iki perkastos dugno. Minimos sluoksnyje aptiktos puodų šukės, tošies ir odos gabalai, arbaletų strėlė; horizonto su mediena viršutinėje dalyje buvo plytelių. Tuo remdamasis, tyrimų autorius padarė išvadą, kad šis horizontas datuotinas XIII ir iš dalies XIV amžiumi (Tautavičius A., 1-227, p. 21-22).

1964 m. tyrimų metu Pilies kalno vakarinėje papėdėje, **Valdovų rūmų** kiemo rytinėje pusėje buvo aptikta vardinio rišimo plytų siena su kontraforsais. Šiuo metu manoma, jog minėtas mūras yra gynybinė (įtvirtintos rezidencijos ?) siena, datuotina XIII a. pab. – XIV a. pr. (Tautavičius A., 1995, p. 10).

Nuo 1987 m. Valdovų rūmų teritorijoje vykdyti archeologiniai tyrimai didžia dalimi ribojosi rūsų išvalymu (pastarieji buvo dalinai užversti rekonstruojant rūmus Žygimanto Senojo laikais ir galutinai užversti XVIII a. pabaigoje). Tyrimuose pagrindinis dėmesys buvo skiriamas mūrams.

Pirminis žemės paviršiaus reljefas Pilies kalno pietvakarinėje pašlaitėje sudarė siaurą ilgą iškyšulį, pamažu žemėjantį pietvakarių-vakarų kryptimi. Todėl čia kultūrinio sluoksnio storis svyruoja daugiau nei 6 metrais: Valdovų rūmų rytų korpuso šiaurinėje dalyje – 7,6 m (Tautavičius A., Urbanavičius V., 1-1658, p.

40); rūmų vidiniame kieme – 1,2 - 2,0 m (Tautavičius A., Urbanavičius V., 1-2545, p. 62-64, 67); Valdovų rūmų pietiniame korpuse – 6,9 m (Tautavičius A., Urbanavičius V., 1-2545, p. 32A).

Ankstyviausi žmogaus veiklos pėdsakai rasti prie Valdovų rūmų rytų korpuso šiaurinės dalies. Virš įžemio aptiktos trys puodų šukės ir pusė akmeninio kirvio su skylė kotui. Pilies kalno iškyšulyje virš įžemio aptiktas 0,2 – 0,5 m storio juodos žemės kultūrinio sluoksnio horizontas su įvairialaikiais radiniais, datuojamais nuo I tukstm. I pusės (lipdyta keramika grublėtu paviršiumi) iki XIV a. imtinai (žiasta keramika). Peršasi išvada, jog XIV a. ankstyvasis kultūrinis sluoksnis buvo sumaišytas, veikiausiai niveliuojant teritoriją.

Apatiniai kultūrinio sluoksnio horizontai (iki renesansinių rūmų statybos) ataskaitose neskaidomi. XVI – XVII a. sluoksniai apibūdinami tik aprašant kiemo šiaurinės dalies tyrinėjimus 1988 metais, bei vėlesnius Valdovų rūmų rūsiuose ir tualetų bunkeriuose buvusių sluoksnių tyrinėjimus. Kieme XVI a. trečiame dešimtmetyje supiltas 1,9 m storio griuvenų sluoksnis (VŽPR, t. 1, p. 12), o bunkeriuose – 1,5 m storio griuvenų ir 1,5 m storio dumblo užpildas (ATL 1996-1997, 275-285 p.).

Į vakarus nuo Valdovų rūmų, po dabartine **Arkikatedra bazilika**, perkasoje nr. 4, aptiktas iki 3,95 m storio kultūrinis sluoksnis (matuojant nuo grindų paviršiaus).

Nekelia abejonių jog šioje teritorijoje buvo grublėtos keramikos laikotarpio kultūrinis sluoksnis, siekæs 0,15 – 0,25 m storį. Jis buvo vėlesniais laikais smarkiai apardytas, todėl grublėtos keramikos dažnai randama vėlesniuose sluoksniuose.

Virš grublėtos keramikos horizonto esantis 0,05 – 0,2 m storio juodos žemės ir 0.15-0.2 m storio supiltinio žvyro (jame buvo plytgalys; žr. Lisanka A., 1-1937, pav. 12) sluoksnis pagal stratigrafijos santykį su ankstyvąją katedra atitinka pastarosios statybos laikotarpį. Aukščiau buvæ sluoksniai, kaip minėta, suardyti kasant kapų duobes ir įrengiant kriptas.

Katedros aikštėje tarpukaryje vykdytų kasimo darbų metu fiksuoti kanalizacijos trasų pjūviai ir dalies pastatų planai. Išlikusiuose kultūrinio sluoksnio pjūvių brėžiniuose atskirų horizontų datavimas nekonkretizuojamas; planuose mūro liekanos skirstomos pagal principą „gotika – ne gotika“. 1938-1939 m. kasinėjimų rezultatai trumpai reziumuoti spaudoje (Kieszkowski W., 1939), tačiau tuomet įsikasta tik iki XVII a. horizonto, įžemis nepasiektas.

Pagal A. Tautavičiaus atpasakotas dienraščių žinias sužinome, jog 1940 - 1941 metais J.Puzinas bandė tirti 50 m² dydžio plotą ties Vyskupų rūmais (nenurodoma, kurioje vietoje; Vyskupų rūmai yra apie 63 m ilgio ir 15 m pločio), ir 2,3 m gylyje pasiekė pastato pamatų karnizą (banketę ?; žr. Tautavičius A., 1960, p. 9). Tai leidžia manyti, jog J.Puzinas galėjo pasiekti XVI a. ar XVII a. horizontą. Giliau nebuvo kasama (trukdė gruntinis vanduo). Duomenų apie radinius nėra.

1964 m. archeologinių tyrimų metu ankstyvi sluoksniai aptikti tik atskirose vietose. Prie Vyriausiojo Tribunolo rūmų buvo iškastas 3,8 m gylio šurfas, kuriame įžemis nepasiektas, tačiau kažkur (tiksliau nenurodyta) šurfo apatinėje dalyje aptikti medinio užstatymo pėdsakai. Palei Kazimiero koplyčią įsigilinta iki 4,2 m gylyje buvusio medinio tašytų lentų klojinio, toliau geologiniu gražtu buvo patikrintas kultūrinio sluoksnio storis ir nustatyta, jog jis tæsiasi dar 2 metrus gilyn. Græžinio duomenimis, giliau irgi buvo medinių pastatų pėdsakai (Tautavičius A., 1-227).

Įžemis Katedros aikštėje pasiektas tik 1996 metais kasinėjant paminklo Gediminui vietoje (Abaravičius G., 1-2702). Kultūrinis sluoksnis šioje vietoje buvo 4,9 m storio. Apatiniame 0,19 – 0,39 m storio kultūrinio sluoksnio horizontas datuotinas XIV a. I puse ar viduriu. Virš jo buvusiuose XIV a. II pusės – XVII a. horizontuose aptiktos medinių pastatų liekanos.

Prie Varpinės 1,5 – 3,5 m gylyje susidurta su XVI a. ir XVII a. kultūrinio sluoksnio horizontais, įžemis nepasiektas (Daminaitis V., 1-2193).

Katedros a. pietiniame pakraštyje aptiktas mūrinis gynybinis bokštas architektų datuojamas XIV amžiumi. Šalia bokšto gręžiniu buvo nustatyta, jog kultūrinio sluoksnio storis – 5,7 m. Bokšto išorėje iki 2,5 m gylio (šūrfas 1) pasiektas tik XV - XVI a. datuojamas horizontas. Bokšto viduje pasiektas 3,95 m gylis (šūrfas 3) ir aptiktos bokšto grindys (akmenų grindinys). Virš grindinio buvo apie 1,4 m storio XVI a. pb. - XVII a. pr. kultūrinio sluoksnio horizontas. Viršutinis kultūrinio sluoksnio horizontas suardytas (Rackevičius G., 1-2671).

Į vakarus nuo Katedros 1998 m. po 2,8 m storio suardytu sluoksniu aptikti medinių pastatų likučiai, dendrochronologijos duomenims datuoti XVI a. pirma puse. Tyrinėta tik iki 3,4 m gylio. Įžemis nepasiektas. Padarius geologinius gręžinius konstatuota, jog perkastos vietoje kultūrinio sluoksnio storis siekia 4 – 4,4 metro (Katalynas K., 1-3126). 1999 m. tyrinėjimų metu nustatyta, kad šalia Žemutinės pilies vakarinių vartų yra 4,45 m storio kultūrinis sluoksnis; apie 3,25 m gylyje prasideda kaip papildoma fortifikacija XV a. pabaigoje ar XVI a. supiltas molingos žemės sluoksnis (Katalynas K., 1-3499). Apatinių horizontų datavimas neaiškus.

Skvere į rytus nuo Gedimino paminklo ties gynybine siena įžemis buvo pasiektas tik šiaurinėje perkastos dalyje 3,0 m gylyje. Kitose perkastos atkarpose iki 3,8 m gylio įžemio nerasta. Didesnėje perkastos dalyje kultūrinis sluoksnis buvo suardytas XIX - XX a., tik ties gynybine siena 3,3 m gylyje aptiktas XVI - XVII a. horizontas.

Už gynybinės sienos, į rytus nuo Arsenalo ties Santakos gatve šiaurinį kvartalo pakraščio kultūrinį sluoksnį formavo upės vagos svyravimai ir vykę teritorijos lyginimo darbai. Rytinėje Arsenalo pusėje iki 4,35 m gylio įžemis nepasiektas. Iki 2,5 m gylio aptiktas vėlyvas supiltinis sluoksnis. Šiaurinėje Arsenalo pusėje, prie gynybinės sienos, aptiktas 3,8 – 4,7 m storio kultūrinis sluoksnis. Po juo buvo iki 2 m storio šlyno sluoksnis, kuriame dar aptinkami medienos plaušai. Terenas žemėja šiaurės kryptimi. Virš įžemio buvo apie 0,6 m storio durpės sluoksnis, susiformavęs dar prieš mūrinės gynybinės sienos statybą (Sarcevičius S., 1-2336, p. 26). Gynybinė mūro siena statyta palei Neries vagą, kuri buvusi daug platesnė (Sarcevičius S., 1-2336, p. 81). Šalia gynybinės sienos buvo fiksuoti 7 įvairių laikotarpių grindinių paviršiai. Ankstyviausias - aptiktas 2,3 – 2,95 m gylyje, buvo išgrįstas ant naujai supiltos krantinės suformuotos pilant nuo gynybinės sienos Neries link smėlį. Taip Neries kairysis krantas buvo pastumtas nuo gynybinės sienos šiaurės link apie 8 metrus. XVI a. II pusėje - XVII a. pradžioje naujais užpylimais Neries vaga vėl buvo pastumta šiaurės link (Sarcevičius S., 1-2336, p. 83).

Priešais Naująjį Arsenalą, ties dabartinio fontano vieta, iki 3,8 m gylio nesuardytos struktūros kultūrinio sluoksnio nerasta.

Sereikiškių parko ir Gedimino kalno pietrytinės papėdės sandūroje aptiktas iki 2,9 m storio 19 - 20 a. supiltinis sluoksnis (Lisanka A., 1-886a). Jame aptikta XV - XVII a. radinių. Sluoksnis šioje vietoje susiformavo XIX a. pabaigoje, užpilant Vilnelės senvagė.

Barboros Radvilaitės g. 4, 6 aptiktas 2,8 m storio kultūrinis sluoksnis. Kaip rodo tyrimų medžiaga, šioje kvartalo dalyje XVII a. pradžioje buvo paaukštintas žemės paviršius, supylus 1,5 m storio sluoksnį; tik po to pradėta statyti gyvenamus pastatus (Dzikas L., 1-886, p. 23). Sereikiškių parke, nuo Barboros Radvilaitės ir Maironio g. sankryžos iki pėsčiųjų tilto per Vilnelæ, kastuose šurfuose ir požeminių komunikacijų grioviuose iki 1,7 – 2,2 m įžemis nepasiektas (Vainilaitis V., 1-2257, 1-2471). Čia susidurta su XIX ir XX amžiuose, įrengiant parką supiltu gruntu. Tik vakarinėje trasos dalyje, 1,5 m gylyje buvo pasiektas XVII a. kultūrinio sluoksnio horizontas.

Kreivoji pilis ir “Kreivasis miestas”. Pastatų komplekso T.Kosciuškos g. 3 vakarinėje pusėje, šiaurinėje kiemo dalyje pirminis žemės paviršius nuožulnėja iš šiaurės į pietus, t.y. nuo Neries į Plikojo (Trijų Kryžių) kalno pusę. Pavyzdžiui, šurfe nr. 4 įžemis buvo 3,9 m gylyje, virš jo užfiksuotas 0,4 m storio 14 – 15 a. kultūrinio sluoksnio horizontas (Vaicekuskas A., 1-2424). Perkasos nr. 1 šiaurinėje pusėje įžemis pasiektas 3,9 m gylyje (Sarcevičius S., 1-2895), o toliau į pietus – 6,6 m gylyje. Šir nuožulnėjimas leido daryti prielaidą, kad Plikojo kalno papėdėje būta vandeningos daubos (S.Sarcevičius, 1999, p. 23).

Perkasoje 1, dauboje virš įžemio buvo apie 2,0 m storio durpės su smėlio bei molio ruožais sluoksnis. Jame žmogaus veiklos pėdsakų neaptikta. Virš jo aptiktas apie 0,6 m storio durpių su skiedrom horizontas (“sluoksnis 24”) be radinių. Aukščiau buvęs 0,5 – 0,7 m storio horizontas datuojamas XIV a. – XV a. pradžia. Jame atkasta medinė karkasinė konstrukcija, šiaurinėje pusėje užsibaigusi aštriakuolių tvora (“sluoksnis 22”). Galima manyti, kad ši konstrukcija ir aštriakuolių tvora (siena) turėjo gynybinę paskirtį (Sarcevičius S., 1-2894, p. 24). Pietinėje kiemo pusėje tyrinėtoje perkasoje nr. 2 įžemis pasiektas 4,5 – 5,2 m gylyje. Virš įžemio buvo 0,1 – 0,8 m storio uždurpėjęs sluoksnis. Jame žmogaus veiklos pėdsakų nepastebėta. Apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas didžiojoje tiriamo ploto dalyje buvo apie 0,5 m storio. Antras virš įžemio išskirtas horizontas, datuojamas XIV a. viduriu – II puse, siekė 0,15 – 0,25 m storį. Trečias virš įžemio išskirtas horizontas datuojamas XIV a. pabaiga – XV amžiumi. Ketvirtas virš įžemio išskirtas horizontas datuojamas XVIII - XX amžiais (Sarcevičius S., 1-2895). Panašiai datuoti horizontai aptikti ir tarp minėtųjų buvusioje perkasoje Nr. 3 (Sarcevičius S., 1-2895).

Pastatų komplekso T.Kosciuškos g. 3 kiemo centrinėje dalyje kastame šurfe nr. 6 įžemis pasiektas 2,8 m gylyje. Virš įžemio buvo 0,9 m storio uždurpėjusios žemės horizontas be radinių. Ši struktūra panaši į perkasoje nr. 1 – 3 ir šurfe nr. 4 aptiktus apatinius horizontus. Aukščiau buvęs 0,3 m storio šlyno su pilka žeme horizontas datuojamas XV amžiumi. Virš jo buvo 0,3 – 0,5 m storio juodos žemės su griuvenomis XV - XVI (?) a. horizontas. Aukščiau – XVIII - XIX a. datuojami sluoksniai (Vaicekuskas A., 1-2424).

Kiemo rytinėje dalyje kastame šurfe nr. 7 įžemis aptiktas 0,3 m gylyje, šurfe nr. 8 įžemis buvo 0,75 m gylyje (Vaicekuskas A., 1-2424). Rytiniame kiemo gale kastame šurfe nr. 11 įžemis pasiektas 1,9 m gylyje; virš jo buvo tik XIX a. horizontas (Vaicekuskas A., 1-2424).

Šiaurės vakarinėje Plikojo kalno pašlaitėje, terasoje šalia Vilnelės geologiniais gręžiniais įžemis aptiktas 1,4 – 3,5 m gylyje (Jučienė I., 1-883).

Dainų slėnyje 1956 m. tyrinėti du plotai (iš viso 334 m²). A.Tautavičiaus ataskaitos tekste minima, kad plotas nr. 1 buvo iškastas iki įžemio, o plote nr. 2 tyrinėti tik viršutiniai horizontai. Išlikusiuose trijuose kultūrinio sluoksnio pjūvių brėžiniuose (LII archyvas, inv. nr. 495, 500) matomas priešingas vaizdas (gal būt,

supainioti užrašai), todėl jais negalima naudotis. Pirmame plote buvusio kultūrinio sluoksnio viršutinė dalis nustumta buldozeriu, todėl jo bendras storis nebeaiškus. Čia aptiktų horizontų autorius nedatavo, apsiribodamas XIV - XV amžiams priskirtinų radinių (čerpių „vienuolių“, keramikos ir kt.) išvardijimu. Atkasta į griovą suverstų akmenų krūva, veikiausiai skirta sustabdyti erozijai (Tautavičius A., 1-40, p. 11), toliau ataskaitoje vadinama „pylimo pagrindu“ (Tautavičius A., 1-40, p. 12). Plote nr. 2 aptiktos sudegusios sodybos aplinkoje surinkti metaliniai, kauliniai ir keraminiai radiniai datuoti XIII - XIV amžiais; sodyba datuota XIV a. viduriu ar antra puse (Tautavičius A., 1-40, p. 6, 13, 47).

Dainų slėnio rytinėje dalyje, kasant pamatus estrados atramoms, po velėna (kai kuriose perkasose – dar ir po žvyro arba griuvenų sluoksniais) buvo išskirtas 0,5 – 0,8 m storio „dirvožemio spalvos žemė – kultūrinis sluoksnis su XIII - XIV a. puodų šukėmis“ (Jučienė I., 1-884, p. 11). Pačių radinių piešinių ar bent jų aprašymo ataskaitoje nėra, aptikti juos muziejuose nepavyko.

Klonio, vedančio į Dainų slėnį, rytinėje pusėje tranšėjos kabeliui kastos iki 0,6 m gylio. Archeologinės priežiūros ataskaitoje teigiama, jog aptiktos sutvirtinimų liekanos (Jučienė I., 1-884, p. 2), tačiau šie įrenginiai neapibūdinami, nenurodoma, kurioje (ar kuriose) daugiau kaip 200 m ilgio trasos vietoje jie pastebėti, brėžiniuose jie nepažymėti, datavimas neaiškus. Geologiniais gręžiniais klonyje įžemis aptiktas 4,7 m ir 3,1 m gylyje (Jučienė I., 1-883, p. 2, 2a).

Į Dainų slėnį vedančio klonio šiaurinėje dalyje (šurfas 1) aptikti penki vaikų palaidojimai be karstų ir įkapių. Viename kape aptikta veikiausiai atsitiktinai patekusi apvali švininė kulka. Palaidojimų chronologija neaiški (Misiukaitė – Luchtanienė D., 1-2099, p. 5 – 6).

1939 m. buvo tyrinėjama į pietryčius nuo Trijų Kryžių kalno buvusi kalvelė (anuomet klaidingai vadinta Bekešo kalnu). Ataskaita neparašyta, o pirminė dokumentacija dingusi, todėl apie kasinėjimų rezultatus galima sužinoti tik iš trumpų publikacijų. Aptiktas apie 1,9 m storio kultūrinis sluoksnis. Jo viršutinė, apie 1,5 m storio dalis amorfinė, o likusioji skaidyta į tris horizontus, kurių stratigrafija nedetalizuojama. Kada ši teritorija buvo apgyvendinta – neaišku, publikacijoje (Голубовичи Е. и В., 1945) atsargiai užsimenama apie XII - XIII amžius. Apatinis horizontas („sluoksnis C“) didelėje tyrinėto ploto dalyje buvęs perkastas XIV amžiuje. Du viršutiniai horizontai siejami su kryžiuočių antpuoliais: „sluoksnis B“ – su 1365 m. žygiu, „sluoksnis A“ – su 1390 m. šturmu.

1990 metais apie 85 m į šiaurės rytus nuo aprašytų tyrinėjimų vietos iškastas žvalgomas šurfas. Aptiktas apie 1,5 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo 0,06 – 0,08 m storio tamsios žemės su degėsiais sluoksnis be radinių. Virš jo buvusiam 0,32 – 0,37 m storio pilkos žemės sluoksnyje aptikti du židiniai, gyvulių kaulų, molio tinko ir XIV amžiumi datuojamos keramikos. Aukščiau buvo smėlio tarp sluoksnis ir 0,05 – 0,08 m storio juodos peleningos žemės sluoksnis su buitinės keramikos fragmentais; pastarąją tyrimų autorė datavo XV amžiumi. Virš jo vėl buvo smėlio tarp sluoksnis, o aukščiau – 0,24 – 0,3 m storio šviesiai pilkos žemės sluoksnis su XIV a. pabaiga – XV a. datuotina keramika. Viršutinis 0,4 – 0,95 m storio horizontas – be radinių (Misiukaitė – Luchtanienė D., 1-2099).

Ant Stalo kalno 1995 m. žvalgomųjų tyrimų metu buvo iškasti trys šurfai. Aikštelės šiaurės vakarų krašte, velėnoje aptikta XVI - XVII a. datuotino puodo šukė. Kultūrinio sluoksnio šioje vietoje nebuvo.

Vakariniame aikštelės krašte aptiktas 1,3 – 1,9 m storio kultūrinis sluoksnis, žemėjantis į vakarus. Jo viršutinė, apie 1,1 m storio dalis suformuota 1955 metais lyginant kalno viršų, buldozeriais stumiant kultūrinį sluoksnį į aikštelės pakraščius. Šiame sluoksnyje buvo aptinkami radiniai, analogiški to paties šurfo apatinių horizontų radiniams. Nesuardytas kultūrinis sluoksnis buvo sudarytas iš dviejų horizontų. Apatinis – 0,2 – 0,45 m storio, šviesiai pilkos spalvos.. Viršutinis – juodas, apie 0,15 – 0,2 m storio. Pastarojo viršutinėje dalyje buvo 0,03 – 0,06 m storio degėsių ruožas, siedintinas su 1390 metų gaisru. Abiejuose horizontuose aptikta keramika datuojama XIV a. II puse. Aptikta titnaginio skaldytinio dalis ir dvi titnago nuoskalos rodo, kad čia galėjo būti akmens ar žalvario amžiaus stovyklavietė.

Pietiniame Stalo kalno aikštelės krašte aptiktas apie 0,7 m storio maišytas sluoksnis su XX a. radiniais (Katalynas K., 1-2508).

Į rytus nuo Stalo kalno esančią kalvą pastaraisiais dešimtmečiais kai kurie romantikai pradėjo vadinti “Bevardžiu piliakalniu”, todėl 1994 m. jos viršuje buvo iškasti du žvalgomieji šurfai. Konstatuota, kad kalva neturi nei išorinių piliakalnio požymių, nei kultūrinio sluoksnio, o pilių įtvirtinimų rekonstrukcijoje pažymėti pylimai (žr. V.Daugudis, 1993, pav. 16) – tai pusiau užslinkę apkasai (Katalynas K., 1-2349).

Trijų Kryžių (Plikojo) kalno aikštelės pietinėje pusėje 1988 – 1989 m. kasinėjimų metu buvo aptiktas iki 1,1 m storio kultūrinis sluoksnis. Tyrimų ataskaitoje ir vėlesnėse publikacijose tvirtinama, jog aptiktas gynybinis pylimas, prie pagrindo buvęs 5 – 6 m pločio (Daugudis V., 1990, p. 129). Tuo tarpu ataskaitoje esančiame kultūrinio sluoksnio pjūvio brėžinyje matyti natūralus lėkštas kalvos gūbrys – didžiausias įžemio lygio svyravimas per 24 metrų atstumą nesiekia nė pusantro metro, jokių pylimo pėdsakų nėra.

Toliau autorius teigė, kad pylimo viršuje aptiktos dvi stulpaviečių eilės, nutolusios viena nuo kitos apie du metrus; tai esančios dvigubos XIII - XIV amžių gynybinės sienos liekanos (Daugudis V., 1990, p. 129). Pirminėje dokumentacijoje 5 metrų ilgio juostoje tėra užfiksuotos keturios stulpavietės. Trys yra vienoje eilėje, tačiau išsidėstę statmenai šlaitui, jų datavimas neaiškus, architektės V.Rimantienės brėžinyje jų užpildas pažymėtas tuo pačiu sutartiniu ženklu, kaip ir XX a. perkasimų. Ketvirtoji neaiškaus datavimo stulpavietė buvo 2,1 m į pietryčius nuo pirmųjų. 1989 m. tyrimų ataskaitoje užfiksuotos aštuonios viena greta kitos buvusios įvairialaikės stulpavietės, iš kurių tik trys buvo išsidėsčiusios viena eile, ir vėl statmena kalno šlaitui. Jų datavimas ir paskirtis neaiškūs; antra (lygiagrečiai pirmai) stulpaviečių eilė neaptikta (Daugudis V., 1-1611, brėžiniai).

Pirminės dokumentacijos grafinėje medžiagoje virš įžemio užfiksuoti trys pilkos smėlingos žemės horizontai (bendras jų storis 0,1 – 0,4 m) be datuojančios medžiagos. Virš jų buvo 0,06 – 0,18 m storio juodos žemės horizontas. Jame aptikta keramika (inv. nr. 19 – 26) datuojama XIV a. II puse ir pabaiga. Aukščiau buvo du smėlingos žemės horizontai; jų datavimas neaiškus. Virš jų – 0,05 – 0,15 m storio tamsiai pilkos žemės sluoksnis su XVII - XIX a. radiniais (Daugudis V., 1-1611).

Trijų Kryžių (Plikojo) kalno aikštelės šiaurinėje dalyje 1992 m. vykdytų tyrimų ataskaitos nepavyko aptikti.

Pastato Barbaros Radvilaitės g. 10 viduje aptiktas iki 2,5 – 4 m storio suardytas sluoksnis su atsitiktinėmis XVII a. keramikos šukėmis. Tarp šio ir pastato nr. 12 esančiame kieme kastuose šurfluose aptiktas neintensyvus 0,8 –

2,6 m storio kultūrinis sluoksnis. Atskiruose šurfuose jo stratigrafija žymiai skyrėsi, tačiau visur buvo aptinkama XVII a. ir vėlesnė keramika (Vainilaitis V., 1-2126). Galima spėti, kad kieme esantis kultūrinis sluoksnis apardytas kalno nuošliaužų ar niveliuojant kiemo paviršių.

Miesto centrinė dalis. Tai XVI a. pradžioje statytos miesto gynybinės sienos juosiamą teritoriją (kvartalai nr. 14 – 62). Kvartalų išsidėstymas pateikiamas plane Nr. .

14 kvartalą riboja Palangos, Pylimo, Klaipėdos ir Vilniaus gatvės.

1989 m. buvo kasinėjami Vilniaus (Vilijos) vartai. Tyrimų ataskaita neparašyta, todėl apie jų rezultatus žinoma tik iš trumpo aprašymo A. Lisankos ir V. Daugudžio publikacijose bei architekto S.Lasavicko brėžinių (Daugudis V., 1993, p. 30 - 34 ; Lisanka A., 1990, p. 38 – 40).

Kitų archeologinių tyrimų metu įžemis buvo pasiektas tik Vilniaus g. 39 pastato rūsyje kastame viename iš kelių šurfų 0,4 m gylyje (Patkauskas S., 1-896). Sluoksnio chronologija - neaiški. Kai kuriuose šurfuose aptikti miesto sienos fragmentai.

Pylimo g. 12 kastuose šurfuose 1,7 - 1,9 m gylyje aptiktas XVII a. kultūrinis sluoksnis. Giliau nekasta, įžemis nepasiektas (Tebelškis P., 1-2261).

15 kvartalą riboja Liejyklos, Vilniaus, Benediktinių ir Šv. Ignoto gatvės. Jis susiformavo labai vėlai, tik XIX a. pabaigoje, kanalizavus Kačergos upelį ir užpylus jo vagą.

Didžiojoje kvartalo dalyje kultūrinio sluoksnio storis svyravo nuo 1,3 iki 2,5 metro. Žemutinis kultūrinio sluoksnio horizontas datuojamas XVI a. Kačergos upelio vagos vietoje įžemis aptiktas 4,8 m gylyje (Skardžius E., 1-2428). Upelio šlaituose buvo rasti XIV, XV, XVI, XVII a. radiniai. Pagal radimo aplinkybes (suversta į griovą) galima manyti, jog ankstyvieji radiniai čia pateko verčiant šiukšles ir gruntą į upelio vagą. Spėtina, kad XIV a. ir XV a. keramika čia pateko suardžius ankstyvąjį kultūrinį sluoksnį, susiformavusį sodybose, buvusiose šalia trakto link Neries brastos (vėlesnės Vilniaus gatvės).

16 kvartalą riboja Liejyklos, Totorių, Benediktinių ir Šv. Ignoto gatvės. Kaip ir 15-asis, kvartalas susiformavo tik XIX a. pabaigoje, kanalizavus Kačergos upelį. Kvartalas mažai tyrinėtas.

Liejyklos g. 11 iki 2,5 m gylis įžemis nepasiektas (tyrimų metu užpylė gruntinis vanduo). Suardytas sluoksnis tęsiasi iki 0,5 - 1,4 m gylis. Žemiau aptiktas supiltinis sluoksnis su XVII - XVIII a. radiniais. Viename šurfe rasta XV ir XVI a. buitinės keramikos šukių (Tebelškis P., 1-2842; Juodagalvis V., 1-1013). Spėjama, kad kultūrinis sluoksnis čia formavosi verčiant šiukšles iš 12 kvartalo, t.y iš Vilniaus (Vilijos) vartų priemiesčio.

17 kvartalą riboja L.Stuokos – Gucevičiaus, Universiteto gatvės, S.Daukanto aikštė.

Buvusio centrinio telegrafo kiemo rytinėje dalyje 1967 metų tyrimų metu įžemis buvo pasiektas 2,5 m gylyje (Jučienė I., 5-216, p. 3). Toliau į vakarus pirminio grunto viršus buvo giliau, ir arčiau L. Stuokos-Gucevičiaus gatvės iki perkastos dugno 3,7 m gylyje įžemis nepasiektas. Tyrimų autorė teigė, kad aptiktas XV – XVI a. sluoksnis (Jučienė I., 5-216, p. 3, 11). Kuo remiantis datuota XV amžiumi, nenurodoma. Kasinėjimų metu aptikti archeologiniai radiniai (74 vnt.) ne ankstesni kaip XVI a. antroji pusė.

XVI - XVII a. horizontas buvo konstatuotas centrinės paskirstymo pastotės vietoje (Jankauskas A., 1-709) ir šalia L. Stuokos-Gucevičiaus gatvės (Dzikas L.,

1-1365), tačiau abiem atvejais įžemis nebuvo pasiektas (pastotės vietoje gilintasi iki 1,5 m, prie gatvės - iki 2,2 m). Prie gatvės buvo aptikti tilto per Kačergos upelį mūrinės atramos ir miesto gynybinės sienos pamatai.

Bonifratrų vienuolyne kultūrinio sluoksnio storis siekė 2,05 m, prie bažnyčios fasado – 1,9 m (Katalynas K., 1-1589). Vienuolyno viduje ir išorėje buvo aptikti palaidojimai. Pastatų viduje palaidojimai likę iš kapinių, buvusių šalia koplyčios iki vienuolyno statybos. Laidojimų metu buvo labai apardytas kultūrinis sluoksnis. Ankstyvesnių negu XVI a. radinių neaptikta.

18 kvartala riboja Šventaragio, Pilies, Skapo ir Universiteto gatvės. Išilgai Šventaragio gatvės iki XIX a. pabaigos tekėjo senoji Vilnios atšaka, todėl čia įmanoma stebėti tik vėlyvus supiltinius sluoksnius. Būtent tai kasdamiesi iki 1,5 – 2,1 m gylio archeologinės priežiūros metu užfiksavo R. Legaitė 1960 m. (5-302) ir K. Katalynas 1981 m. (1-946), 1993 m. (5-6620). Buvo aptikti tik XVIII - XIX a. radiniai.

Šiaurės rytinėje kvartalo dalyje, Vidaus reikalų ministerijos teritorijoje aptiktas iki 2,1 m storio kultūrinis sluoksnis, kuriame tyrimų autorė išskyrė 0,9 m storio XVI a. horizontą. Po juo buvo konstatuotas 0,6 m storio horizontas, tačiau radinių jame neaptikta (Jučienė I., 1-458). Muziejuje iš šių kasinėjimų yra tik XVII a. archeologinė medžiaga.

Pietrytinėje kvartalo dalyje, Skapo g. 12, aptiktas iki 3,5 m storio kultūrinis sluoksnis. Apatiniai 1,35 - 1,5 m storio horizontai datuojami XVI a. pabaiga - XVII a. Ten pat buvo aptiktos dviejų XVII a. antros pusės medinių pastatų liekanos (Gendrėnas G., 1-2454; Kavaliauskas A., 1-3142). Skapo g. 10 aptiktas 2,2 m storio kultūrinis sluoksnis. Apatinis 0.55-0.7 m storio horizontas, datuojamas XVI a. Jame buvo rasta XV a. buitinės keramikos šukių (Žukovskis R., 1-2280).

Skapo g. 2, 4 iki 1,5 – 2,1 m gylio aptiktas tik sumaišytas vėlyvas kultūrinis sluoksnis, įžemis nepasiektas (Katalynas K., 1-2076).

20 (A ir B) kvartalas vakariniu pakraščiu prisišliejęs prie Maironio gatvės, iš pietų ir rytų – prie Vilnelės upės. Šis kvartalas pagal apgyvendinimo pradžią ir intensyvumą skirstytinas į dvi dalis: Bernardinų sodo teritoriją ir Bernardinų vienuolyno ir bažnyčios pastatų kompleksą.

Ties dabartine vandenviete aptiktas 4,6 m storio kultūrinis sluoksnis. Sprendžiant pagal sluoksnio struktūrą, tai supiltinis gruntas. Jame išsiskiria du horizontai: apatinis 1,8 – 2,2 m storio juodos durpingos žemės su kaulais, rastgaliais ir medienos liekanomis bei organika horizontas, datuotinas XVI - XVII a., jame rytų - vakarų kryptimi buvo nutiestas XVIII amžiumi datuotinas medinis vandentiekis; viršutinis – XVIII - XX a. datuotinas horizontas (Gendrėnas G., 1-887).

Bernardinų kompleksui buvo parinkta kalvelė gana stačiais šlaitais, 2,5 – 4 m iškilusi virš žemumos rytuose ir šiaurėje (vadintos Bernardinų daržu ar sodu). Perkasoje A buvo 6,0 m storio kultūrinis sluoksnis. Jo apatinę dalį sudarė 1,8 m storio durpės, 1,0 m storio juodos žemės ir 0,9 m storio supiltinio smėlio horizontai. Visų jų chronologija neaiški, radinių neaptikta. Aukščiau buvo XVII a. datuotinių griuvenų ir vėlyvo statybinio laužo horizontai. Perkasoje B, už 10 m nuo perkastos A link Bernardinų vienuolyno, aptiktas tik 1,6 m storio visiškai permaišytas sluoksnis. Gretimoje, į vakarus buvusioje perkasoje kultūrinis sluoksnis buvo vos 1,3 m storio. Apatinėje kultūrinio sluoksnio dalyje, virš įžemio buvo 0,4 – 0,6 m storio XVII amžiaus horizontas. Viršutinė kultūrinio sluoksnio dalis suardyta.

Bernardinų vienuolyno ansamblio rytinėje pusėje pirminis žemės paviršius buvo apie 2,5 m aukščiau už Sereikiškių parke buvusį žemės paviršių. Buvusiame vienuolyno refektoriume, apatinėje kultūrinio sluoksnio dalyje išskirtas iki 0,55 m storio XIV amžiaus pabaigos horizontas. Gretimose perkasoje, tame pat absoliutiniame aukštyje virš įžemio buvo užfiksuotas analogiškos struktūros kultūrinio sluoksnio horizontas, tačiau archeologinės priežiūros metu radiniai iš jo nebuvo renkami ir dabar šio horizonto chronologijos nustatyti negalima.

Kita vieta Bernardinų komplekse, kur buvo aptiktas XIV a. pabaigos kultūrinis sluoksnis – vidinis vienuolyno kiemelis. Jame buvo apie 20 m² ploto, 0,4 – 0,6 m gylio dauba, kurioje išliko nesuardytas ankstyvasis kultūrinio sluoksnio horizontas su sudegusia mediena (virš jo buvo maišytas sluoksnis su XIV - XX amžių radiniais). Veikiausiai tai medinio pastato, stovėjusio aukščiausioje minėtos kalvelės dalyje, liekanos.

Bernardinų bažnyčios viduje ir šventoriuje aptikti gausūs palaidojimai. Kai kurie jų datuoti XVII amžiumi; likusių datavimas neaiškus. Kapinių ribos taip pat neaiškios. Apardyti palaidojimai aptikti ir į pietryčius nuo komplekso, dabartinės vandenvietės teritorijoje (Staskonytė V., 1-651; Bešenienė D., 1-831; Patkauskas S., 1-1073; Vaitkevičius G., 1-1444; Vaitkevičius G., 1-1585; Vainilaitis V., 1-2156).

21 kvartalą riboja Barbaros Radvilaitės, Maironio, Bernardinų ir Šiltadaržių gatvės.

Pietiniame kvartalo kampe aptiktas 1,8 m storio kultūrinis sluoksnis. Apatinis 0,3 – 0,35 m storio jo horizontas datuojamas XVI amžiumi, o virš jo esantis 0,25 – 0,35 m storio horizontas – XVII amžiumi. Aukščiau buvo vien vėlyvo laikotarpio griuvenos.

Barbaros Radvilaitės gatvėje, priešais namą nr. 3, archeologinės priežiūros ataskaitoje yra įrašyta ši pastaba: “1,6 m gylyje durpių sluoksnyje, kuriame įkasti 5 rąstai, tai be abejo, tilto ėjusio per Vilnelę poliai. Tai tas pats tiltas, kuris pavaizduotas Fiurstenhofo plane, o taip pat 1808 m. plane” (Legaitė R., 5-302, puslapiu nenumuruoti). Šioje vietoje kultūrinio sluoksnio storis svyravo nuo 1,3 iki 1,6 m. Kitose aprašomos šiluminės trasos vietose, kasant iki 1,5 m gylio, įžemis nepasiektas. Sluoksnio datavimas neaiškus.

22 kvartalą riboja Barbaros Radvilaitės, Šiltadaržių, Bernardinų ir Pilies gatvės.

Pietinėje kvartalo dalyje, Pilies g. 4 kasantis iki 2, 5m gylio įžemis nepasiektas. 1,5 m gylyje išskirtas XVI - XVII a. horizontas. Iškastose žemėse buvo XV a. radinių (Grišinas V., 1-1038). Bernardinų skg. Nr. 6 aptiktas 1,8 – 2 m storio kultūrinis sluoksnis. Radinių neaptikta. Autorius kalba apie atkastą XV a. mūrą (Grišinas V., 1-2764).

Vakarinėje kvartalo dalyje, Pilies – Barbaros Radvilaitės gatvių sankryžoje aptikti XIX a. nugriautos kvartalo dalies pastatai: vienas mūro fragmentas – gotikinis, likę – klasicistiniai. Manytina, kad ankstyvieji čia stovėję pastatai galėjo priklausyti Vilniaus kapitulos kanauninkams, o vėlyvieji priskirtini čia buvusiam Rokitų vienuolynui ir špitolei. Kultūrinis sluoksnis kasinėtoje vietoje visiškai suardytas iki 2,0 m gylio, įžemis nepasiektas (Katalynas K., 1-1382).

23 kvartalą riboja Bernardinų, Šv. Mykolo ir Pilies gatvės.

Pilies g. 10 pastato rūsyje virš įžemio buvo 0,55 – 0,8 m storio kultūrinio sluoksnio horizontas. Jį dengė XVI a. I puse datuojamas akmenų grindinys (Sarcevičius S., 1-2898). Kieme aptiktas 1,4 – 1,7 m storio kultūrinis sluoksnis. Apatinis 0,4 – 0,6 m storio horizontas datuojamas XV a. Jame užfiksuotos

medinio užstatymo liekanos (Sarcevičius S., 1-2593). Archeologinėje literatūroje ir ataskaitoje apibendrinant šių tyrimų rezultatus teigiama, kad pastato Pilies g. 10 kieme XIV a. buvusi įrengta žeminė (Grišinas V., 1-2786; Grišinas V., 1996). Sprendžiant pagal pirminės dokumentacijos duomenis, čia tebuvo 1 metro įgilinimas ar dauba ir nerasta jokios XIV a. archeologinės medžiagos, todėl žeminės versija mažai tikėtina.

Pilies gatvėje šalia pastato nr. 16 aptiktas 2,3 m storio kultūrinis sluoksnis. Apatinėje sluoksnio dalyje virš įžemio buvo 0,15 – 0,25 m storio juodos žemės su degėsiais sluoksnis, o virš jo – apie 1,0 m storio pilkos žemės su medienos likučiais sluoksnis. Jų chronologija neaiški. Viršutinė kultūrinio sluoksnio dalis suardyta XX amžiuje.

Pilies g. 16 kieme kastoje perkasoje užfiksuotas žymus pirminio paviršiaus žemėjimas iš rytų į vakarus: rytinėje perkastos pusėje kultūrinio sluoksnio storis – 3,0 m, vidurinėje – 4,0 m, vakarinėje – 4,7 m. Iki 3,0 m gylio kultūrinis sluoksnis permaišytas. Giliau buvo juodos žemės su mediena horizontas. Jame aptikta XV a. ir XVI a. radinių (Grišinas V., 1-1425).

Pilies g. 14 kieme aptiktas 3,1 m storio kultūrinis sluoksnis. Apatinėje sluoksnio dalyje buvo trys, kiekvienas maždaug 0,3 m storio horizontai. Apatiniame jų rasta keramika, datuojama XIV a. pabaiga. Antrame ir trečiame nuo apačios horizontuose aptiktos medinių konstrukcijų liekanos (gal būt – takas), o taip pat glazūruotos ir neglazūruotos čerpės. Virš minėtu trijų apatinių kultūrinio sluoksnio horizontų buvo įvairios struktūros ploni XVI - XVII a. sluoksneliai, o pačiame viršuje – suardytas 1,8 m storio sluoksnis (Grišinas V., 1-1425).

Namo Šv. Mykolo skg. 6 rūsyje aptiktas natūralios griovos kontūras. Jos plotis šiaurės – pietų kryptimi buvo 6 – 8 m, o dugnas buvo 6,2 m gylyje. Griova driekėsi rytų – vakarų kryptimi. Remiantis startigrafija, ji užpilta XVI amžiuje (Gendrenas G., 1-3165, p. 25). Ankstyviausias 0,2 – 0,25 m storio sluoksnis, datuojamas XIV a. pabaiga – XV a. pradžia, aptiktas tik griovos pakraščiuose. Jame surasta metalo lydymo krosnies fragmentų, žalvarinių skardelių atraižų, geležinė adata bei pentino fragmentas (ten pat, p. 26).

24 kvartalas riboja Skapo, Pilies, Šv. Jono ir Universiteto gatvės.

Šiaurinėje kvartalo dalyje, Pilies g. 11 kultūrinio sluoksnio storis siekė 2,8 – 3,0 m. Virš įžemio buvo 0,7 m storio uždūrpėjęs sluoksnis be radinių. Virš jo fiksuoti XVI a. ir XVII a. horizontai. Iki 1,0 m gylio nuo dabartinio žemės paviršiaus kultūrinis sluoksnis suardytas (Sarcevičius S., 1-2840). Pilies g. 13 kastoje tranšėjoje iki 1,8 m gylio tebuvo suardytas sluoksnis. Jame tarp vėlesnių laikotarpių radinių aptikta XV a. buitinės keramikos fragmentų (Dzikas L., 1-649). Skapo g. 13 įžemis aptiktas 3,7 – 4,5 m gylyje. Iki 2,5 – 3,0 m gylio buvo griuvenos, giliau – juodžemis, durpės, organika. Radinių neaptikta. Sluoksnio chronologija neaiški (Jučienė I., 1-845). Universiteto g. 7, po rūsiu aptiktas ankstyviausias juodos durpingos žemės sluoksnis, datuotas XV amžiumi; įžemis nepasiektas (Luchtanienė D., 1-2360). Universiteto g. 7, 9 kastuose šurfluose konstatuotas 2,7 – 3,0 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio apatinėje dalyje, virš įžemio buvo juodos žemės su durpėmis 0,5 – 0,7 m storio sluoksnis. Kai kuriuose šurfluose apatiniame horizonte aptikta XV a. datuotina archeologinė medžiaga (Lisanka A., 1-722; Dzikas L., 1-649).

Vidurinėje kvartalo dalyje, Sarbievijaus kieme buvo 4 m storio kultūrinis sluoksnis. Jo apatinėje dalyje, virš įžemio aptiktas 0,7 – 0,8 m storio juodos durpingos žemės klodas ir du 0,1 – 0,2 m storio juodos žemės su mediena bei

juodos žemės su degėsiais horizontai, kuriuose rasta XV a. datuotina archeologinė medžiaga. Aukščiau buvo XVI - XVII amžiais datuoti horizontai su gausiomis griuvenomis (Dzikas L., 1-649; Lisanka A., 1-722).

Pietinėje kvartalo dalyje, Skargos kieme kultūrinio sluoksnio storis svyravo nuo 1,5 – 1,8 m (vėlesnių perkasių nesuardytose vietose) iki 2,2 – 2,7 m (XVI - XVII a. perkasių vietose). Perkasių nesuardytose vietose išskirtas apie 0,5 m storio XV a. datuotinas pilkos žemės horizontas, virš jo aptinkami XVI a. ir XVII a. kultūrinio sluoksnio horizontai. Tyrimų metu rasta XIV, XV, XVI, XVII a. datuotina buitinė keramika, XV a. datuoti puodyniniai bei puodyniniai ažūriniai kokliai, XV a. datuoti plokštiniai kokliai – karūnėlės. Viršutinis kultūrinio sluoksnio horizontas iki 0,7 – 1,4 m gylio nuo dabartinio žemės paviršiaus buvo suardytas (Dzikas L., 1-649). Universiteto g. ½ įžemis aptiktas 2,3 – 2,9 m gylyje. Virš įžemio buvo iki 0,4 m storio pilkos žemės horizontas, susiformavęs XV amžiuje. Virš pastarojo išskirti XVI a. ir XVII a. kultūrinio sluoksnio horizontai. Viršutinis kultūrinio sluoksnio horizontas iki 1,5 m gylio buvo suardytas (Patkauskas S., 1-647).

Kvartalo teritorija pagal senąjį reljefą dalijasi į žemutinę ir aukštutinę dalis. Šiose dvejose kvartalo dalyse archeologinė medžiaga aiškiai skyrėsi. Žemutinėje dalyje ankstyviausia rasta medžiaga datuojama XV amžiumi (tiek apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas, tiek pavieniai radiniai). Aukštutinėje dalyje ankstyviausia archeologinė medžiaga datuotina XIV a. II puse ir pabaiga, tačiau tai tik pavieniai radiniai iš vėlesnių sluoksnių. Galima manyti, jog pastarojoje kvartalo dalyje XIV a. buvo susiformavęs neintensyvus kultūrinis sluoksnis, kuris vėliau buvo suardytas.

25 kvartala riboja S.Daukanto aikštė, Universiteto, Dominikonų, Šv. Ignoto, Totorių ir Liejyklos gatvės.

Pietinėje kvartalo dalyje (šlaite) iki įžemio prisikasta trijose vietose. Šv. Ignoto g. 12 įžemis aptiktas 1,7 m gylyje. Virš natūralaus grunto buvo du po 0,25 – 0,4 m storio kultūrinio sluoksnio horizontai, datuojami XVI amžiumi. Be to, juose buvo aptikta XV a. radinių (Gendrėnas G., 1-1432, perkasa 1). Alumnato kieme įžemis aptiktas 1,7 – 2,0 m gylyje. Kultūrinio sluoksnio apatinėje dalyje išskirti: 0,1 – 0,2 m storio XV a. horizontas, 0,5 – 0,7 m storio XVI a. horizontas ir 0,2 – 0,3 m storio XVII a. datuotinas horizontas. Vėlesniuose sluoksniuose aptikta XIV a. datuotina ikigotikinė ir ankstyvoji gotikinė buitinė keramika (Patkauskas S., 5-1341; Patkauskas S., 1-647). Virš Kordegardijos įžemis buvo aptiktas 3,6 – 4,4 m gylyje. Virš įžemio buvo 0,5 – 0,6 m storio pilkos žemės horizontas, datuojamas XV amžiumi. Jame ir įžemyje pastebėti medinių pastatų pėdsakai (Misiukaitė – Luchtanienė D., 1-1689, p. 23). Viršutinis, maždaug 3 metrų storio horizontas suardytas.

Kitose tyrinėtose šios kvartalo dalies vietose kasantis iki 1,7 – 2,6 m gylio įžemis nepasiektas. Pastato Dominikonų g. 14 kieme 2,2 m gylyje po suardytu kultūrinio sluoksnio horizontu aptiktas juodos žemės sluoksnis su mediena. Radinių pastarajame neaptikta (Tebelškis P., 1-481).

Pastato Dominikonų g. 16 kieme kastame griovyje buvo užfiksuotas tik suardytas kultūrinis sluoksnis, kuriame rasta XIV a. buitinės keramikos ir padrikų žmonių kaulų. Tyrimų autoriaus nuomone, čia būta Šv. Trejybės bažnyčios kapinių (Tebelškis P., 1-837).

Pastato Universiteto g. 1 kiemo gilumoje kastuose šurfluose iki 2,2 m gylio nesuardyto kultūrinio sluoksnio neaptikta. Giliau prasidėjo juodos žemės su

degėsiais sluoksnis, kuriame aptikti medinių pastatų pėdsakai. Pastarajame archeologinių radinių neaptikta (Lisanka A., 1-942).

Centrinėje ir vakarinėje kvartalo dalyje, Lietuvos Respublikos Prezidentūros kiemo šiaurinėje dalyje, difuzinio smėlio sluoksnyje aptikti pavieniai titnago dirbiniai ir titnago skalda; radiniai datuoti žalvario amžiumi ir ankstyvuju geležies amžiumi (Luchtanienė D., 1-2450; Luchtanienė D., 1-2475). Prie rūmų pietrytinio rizalito H_{abs} 98.0 m lygyje prasidėjo XVII a. datuotino kultūrinio sluoksnio horizontas; sluoksnio struktūra neaiški (apatiniai horizontai nepasiekti). LR Prezidentūros kieme kultūrinio sluoksnio storis svyravo nuo 0,6 m iki 1,7 m. Didesnėje kastos trasos dalyje kultūrinis sluoksnis buvo suardytas. Tik vakariniame gale virš įžemio buvo aptiktas neauardytas XV a. pabaiga – XVI a. pradžia datuojamas kultūrinio sluoksnio horizontas. Parke aptiktas kultūrinis sluoksnis buvo nuo 2,2 m iki 2,7 m storio (pietinėje parko pusėje buvo įgilinimas, todėl įžemis iki 3,5 m gylio nepasiektas). Po maišytu 1,5 – 2,0 m storio sluoksniu aptiktas XVI a. – XVII a. viduriu datuojamas horizontas, buvęs virš įžemio – suplauto smėlio arba molio sluoksnių ir durpių. Jame buvo aptinkama ir žymiai ankstesnių (daugiausia – XV amžiaus; kai kurie – datuoti XIV amžiumi) atsitiktinių radinių. Atskirus horizontus (sluoksnius A, B ir C) buvo įmanoma išskirti tik pagal radinių chronologiją. XVI - XVII amžių radiniai liudijo čia buvus amatininkų, veikiausiai pavaldžių Vilniaus vyskupui, gyvenvietę. Dauguma ankstyvų radinių (daugiausia – puošnūs gotikiniai ir renesansiniai kokliai) į parko teritorijoje susidariusį kultūrinį sluoksnį pateko tvarkant ar perstatant Vyskupų rūmus. Amatininkų dirbinių dauguma – metalo, rago ir kaulo dirbiniai, įrankiai, žaliava ir atliekos (Luchtanienė D., 1-2475). Prezidentūros komplekso teritorijoje buvo užfiksuotos bent 28 medinių pastatų ir statinių liekanos, nemaža medinių šulinių rentinių, medinių ir mūrinių drenažo kanalų. Dalis aptiktų konstrukcijų priskirtinos sanitarijos bunkerių kategorijai.

Aptariamo kvartalo pietinėje dalyje (t.y. šlaite), prie Dominikonų ir Universiteto gatvių sankryžos rasti pasklidę XIV a. radiniai. Kaip ir gretimoje 24-to kvartalo dalyje, čia nėra XIV a. susiformavusio sluoksnio, tačiau susiduriame su negausia atsitiktine to šimtmečio archeologine medžiaga.

26 kvartalą riboja Šv. Ignoto, Benediktinių ir Totorių gatvės.

Archeologai tyrė tik pietinį kvartalo galą ir aukštutinę kvartalo dalį prie Šv. Ignoto gatvės.

Kvartalo šiaurės vakarų kampe, ties Šv. Ignoto ir Benediktinių gatvių sankryža, prie pat miesto sienos, jos išorinėje pusėje įžemis buvo aptiktas 3,9 m gylyje. Maždaug už vieno metro nuo miesto sienos į šiaurę, Kačergos link, įžemio viršus staiga leidžiasi žemyn – tai upelio šlaitas. Virš įžemio prie pat gynybinės sienos aptiktas iki 1,8 m storio, XVI - XVII amžiais datuotas kultūrinio sluoksnio horizontas. Aukščiau sluoksnis suardytas (Tebelškis P., 1-836, perkasa 1). Pačioje sankryžoje kastose perkasose (tiek vidinėje, tiek išorinėje miesto gynybinės sienos pusėje) nesuardytos struktūros kultūrinio sluoksnio nerasta (Tebelškis P., 1-836, perk. 2; Vaitkevičius G., 1-850).

Jėzuitų noviciato kieme (Šv. Ignoto g. 6) būdingas kultūrinio sluoksnio storis – 1,8 m. Prie rytinio novicijato korpuso buvusi dauba, kurioje 3,0 m gylyje įžemis nebuvo pasiektas. Virš įžemio aptiktas 0,1 – 0,35 m storio XIV amžiaus (Ušinskas V., 5-3690) arba XIV - XV amžių riba (Gendrėnas G., 5-3282) datuojamas horizontas. Jame rasta plytgaliių, glazūruota čerpė, kirvis, pasaga, ikigotikinė ir ankstyvoji gotikinė keramika. Virš aprašyto horizonto tyrinėtojai dar

aptiko 0,1 – 0,4 m storio XV - XVI amžiais datuojamą kultūrinio sluoksnio horizontą. Aukščiau buvo vėlyvi perkasmiai.

Kvartalo pietinėje dalyje, šalia Šv. Ignoto gatvės būdingas kultūrinio sluoksnio storis yra 2 – 2,5 m. Pietvakariniame kvartalo kampe, žemio viršuje buvo rasti mezolito laikotarpiu datuojami titnago dirbiniai (Ušinskas V., 1-1390, brėž. 1). Ten pat, virš žemio, buvo aptiktas apie 0,25 m (daubelėse – iki 0,45 m) storio XIV a. pabaigos kultūrinio sluoksnio horizontas. Aukščiau užfiksuotas 0,2 – 0,3 m storio XV amžiumi datuotinas horizontas. Pastarieji du sluoksniai aptikti tik kampinės posesijos ribose, 10 – 13 metrų pločio ruože prie Šv. Ignoto gatvės. Toliau į šiaurę ankstyvieji horizontai buvo perkasti intensyvių statybų metu XVI ir XVII amžiuose. Viršutinė XVI - XVII amžių horizonto dalis, ruošiant plotą tyrimams, didesnėje teritorijos dalyje buvo nukasta ekskavatoriumi, todėl jo stratigrafijos duomenys nepilni. Gausi XVI a. ir XVII a. medžiaga buvo surinkta užpiltuose rūsiuose, duobėse ir kitokiuose įgilinimuose (Katalynas K., 1-1388, 1-1398).

Pačioje Šv. Ignoto gatvėje kastose perkasose, ties pietine kvartalo riba kultūrinio sluoksnio apatinė dalis sutapo su gretimoje posesijoje buvusią stratigrafija: virš žemio buvo 0,15 – 0,25 m storio XIV amžiaus ir 0,2 m storio XV amžiaus horizontai. Aukščiau buvo 0,3 – 0,5 m storio XVI - XVII amžiais datuojama kultūrinio sluoksnio dalis, o virš jos – vėlyvas suardymas.

Toliau į šiaurę Šv. Ignoto gatvėje ankstyvieji kultūrinio sluoksnio horizontai buvo suardyti intensyvių statybų metu XVI ir XVII amžiuose. Daugumoje perkasu (perkasos nr. 1 – 5) aptiktas tik maišytas kultūrinis sluoksnis, kai kuriose vietose išskiriant XVI - XVII a. datuotino horizonto fragmentus (Ušinskas V., 1-1435).

Pietrytinėje (žemutinėje) kvartalo dalyje iki 3,2 m gylio žemis nepasiektas. Vėlyvas suardymas įvairiose vietose tęsiasi nuo 1,8 m iki 2,3 m gylio. Apačioje išskirti du kultūrinio sluoksnio horizontai, tačiau jų chronologija neaiški. Ties pastatais Totorių g. 30, 32 kultūrinis sluoksnis suplonėja iki 1 metro. Totorių gatve kylant aukštyn, ties pastatu Šv. Ignoto g. 10 sluoksnis vis storėja: kasant iki tranšėjos komunikacijoms apačios (gylis 1,5 – 1,8 m), žemis nepasiektas (Daminaitis V., 1-1363).

27 kvartalą riboja Dominikonų, Šv. Ignoto, Benediktinių ir Vilniaus gatvės.

Šv. Kotrynos bažnyčioje aptiktas 2,7-3,4 m storio kultūrinis sluoksnis (Jučienė I., 1-571; Daminaitis V., 1-1436). Jis labai apardytas statant ir rekonstruojant bažnyčią bei laidojant. Šiaurinėje dalyje aptiktas apatinis, apie 0,2 – 0,5 m storio tamsios žemės kultūrinio sluoksnio horizontas, tyrimų autoriaus nuomone, datuotinas XV a. – XVI a. pradžia (Daminaitis V., 1-1436, p. 32). Aptikti gausūs radiniai (tigliai, šlakas, krosnelė metalui lydyti) liudijantys, jog XVI amžiuje čia buvusi metalo apdorojimo dirbtuvė ar dirbtuvės.

Dominikonų bažnyčios ir vienuolyno teritorijai būdingas savaime susiformavusio kultūrinio sluoksnio storis gana tolygus, svyravo nuo 2,3 m iki 2,7m. Tačiau ansamblio teritorijoje būta daugybės su XVI - XVII a. statybomis ir rekonstrukcijomis susijusių perkasimų ir įgilinimų, kuriuose kultūrinio sluoksnio storis siekė iki 4,6 m.

27-ojo kvartalo pietrytiniame kampe nebuvo aptiktas XIV amžiumi datuotinas kultūrinio sluoksnio horizontas. Vis tik didelis kiekis XIV a. II puse ir pabaiga datuotinių radinių, aptiktų vėlesniuose horizontuose, leidžia teigti, jog ši teritorija buvo apgyvendinta nuo XIV amžiaus vidurio ar pabaigos. 1987 m. tyrimų metu Sapiegų rūmų (Dominikonų g. 4) kieme, žemyje buvo aptikti medinių

pastatų pėdsakai, datuoti XIV - XV amžiais (Grišinas V., 1-1357, p. 30). XV amžiumi datuotinas kultūrinio sluoksnio horizontas buvo išlikęs tik kai kur.

Dominikonų (Šv. Dvasios) bažnyčios rūsiuose 1960 m. tyrimų metu buvo aptiktos dviejų medinių pastatų liekanos, kurias V.Daugudis anuomet datavo XIII - XIV amžiais (Daugudis V., 1-180). Radinių sąrašo su detaliu aprašymu ir piešinių ataskaitoje nėra, aptikti radinius muziejuje nepavyko. Labiau tikėtinas minėtų pastatų datavimas XIV amžiaus viduriu ar antra puse; tai sutaptų su vėlesnių šio rajono tyrimų rezultatais.

Intensyviausiai kultūrinis sluoksnis Dominikonų ansamblio teritorijoje formavosi XVI - XVII amžiuose. Vienuolyno vidiniame kiemelyje kultūrinis sluoksnis suardytas, perlaidojant palaikus iš bažnyčios rūsių.

Aikštelėje už šiaurinės Dominikonų ansamblio teritoriją ribojančios sienos kastuose šurfuose konstatuotas nuo 0,5 m iki 4,9 m storio kultūrinis sluoksnis. Ataskaitoje kalbama apie XVI - XVII a. datuotinus horizontus, kuriuose pasitaikydavo XIV a. pabaigos – XV a. buitinės keramikos fragmentų (Žukovskis R., 1-3172).

Benediktinių vienuolyno teritorijoje kastuose šurfuose aptikto kultūrinio sluoksnio storis svyravo nuo 1,2 m iki 3,3 m; rasta archeologinė medžiaga datuotina XVII a. ir vėlesniu laikotarpiu (Staskonytė V., 5- 2023).

28 kvartala riboja Trakų, Vilniaus, Klaipėdos ir Pylimo gatvės.

Kvartalas miesto sienos yra suskaidytas į dvi dalis: rytinė (28A) buvusi miesto sienos vidinėje pusėje, o vakarinė (28B) - sienos išorėje, Trakų vartų priemiestyje.

Klaipėdos g. 7 kultūrinio sluoksnio storis svyravo nuo 1,6 iki 2 metrų. Apatinė 0,6 – 0,8 m storio kultūrinio sluoksnio dalis datuojama XVI - XVII amžiais. Joje rasta atsitiktinių XV a. datuotinos keramikos šukių. Tyrimų autoriaus nuomone, XVI - XVII amžiuose šioje kvartalo dalyje buvo daržai (Daminaitis V., 1-1652, p. 9).

Vilniaus g. 41 šiauriniame kieme būdingas kultūrinio sluoksnio storis 2,9 – 3,2 m. Šiaurinėje kiemo dalyje virš žemio aptiktas iki 0,4 m storio XIV a. II pusės kultūrinio sluoksnio horizontas su negausiais radiniais. Pirmosios statybos šioje vietoje datuojamos nuo XV a. pabaigos (Daminaitis V., 1-1591, p. 30 – 31). Rytiniame kieme kultūrinio sluoksnio storis buvo iki 3,7 m. Čia aptikti XVI - XVII a. datuoti horizontai (Daminaitis V., 1-1735), o viename šurfe surasta utilitarinė duobė su gausia XIV, XV, XVI a. buitine keramika.

Trakų g. 2, prie miesto gynybinės sienos būdingas kultūrinio sluoksnio storis 3,0 – 3,4 m. Virš žemio buvo 0,2 – 0,45 m storio horizontas, datuojamas XIV a. II puse – XV a. pradžia. Šiam laikotarpiui priklauso medinių pastatų stulpaviečių pėdsakai. Virš apatinio buvo 0,15 – 0,2 m storio juodos žemės XV amžiumi datuotinas horizontas, kuriame rasta 1440 – 1447 m. Kazimiero sidabrinė moneta, glazūruoto koklio su fantastinio gyvio (?) motyvu fragmentas, strėlės antgalis su trikampiu plunksna (Sarcevičius S., 1-2626, p. 24, 25). 2,5 – 2,6 m gylyje aptiktas skaldytų akmenų grindinys, sietinas su gynybinės sienos statybos laikotarpiu. Tyrimų autorius, išanalizavęs medžiagą, padarė prielaidą, kad "mūrinės gynybinės sienos vietoje laikinai buvo pastatyta aštrikuolių siena" (Sarcevičius S., 1-2626, p. 23). 2,3 – 2,45 m gylyje, apie 1,2 – 1,5 m nuo gynybinės sienos vidinės pusės aptiktas vėlesnis akmenų grindinys, sietinas jau su pirminio gynybinės sienos funkcionavimo laikotarpio paviršiumi. Grindinys driekėsi šiaurės – pietų kryptimi palei sieną. Virš jo rasta XVI a. II pusėje dirbusio juvelyro tiglių fragmentų. XVI - XVII amžių ribos horizontas užfiksuotas 1,7 – 1,9

m gylyje, o 1,25 – 1,4 m gylyje aptiktos XVII a. vidurio krosnies potašui (?) gaminti liekanos (Sarcevičius S., 1-2626, p. 23).

Pastato Trakų g. 2 gretimo korpuso skirtingose rūšio patalpose kastuose šurfuose aptiktas 3,3 – 3,8 m ir 4,3 – 4,5 m storio kultūrinis sluoksnis. Čia buvę ankstyvieji kultūrinio sluoksnio horizontai suardyti XVI amžiuje. Ankstyviausi (atsitiktiniai) radiniai datuojami XV amžiumi. XVII amžiaus žemės paviršius aptiktas 2,2 m gylyje (Sarcevičius S., 1-2594).

Pastato Trakų g. 10 kiemo šiaurinėje dalyje esančio kultūrinio sluoksnio storis būdingas storis – 1,7 – 2,3 m. Daugumoje perkasų ir šurfų apatinėje kultūrinio sluoksnio dalyje buvo aptinkamas 0,45 – 0,85 m storio tamsios žemės sluoksnis su negausiais radiniais, kurį tyrinėjusieji archeologai teigia susiformavus šioje teritorijoje ilgą laiką buvusių daržų vietoje. Tvirtinama, kad pastato Trakų g. 10 kiemo teritoriją pradėta urbanizuoti XVIII a. pabaigoje – XIX amžiuje (Daminaitis V., 1-2977, p. 9). Tik viename šurfe virš žemio buvo išskirtas 0,2 – 0,3 m storio, XV – XVI amžiais datuojamas horizontas; virš jo buvo iki 0,6 m storio neintensyvus XVI - XVII a. datuotinas horizontas (Sarcevičius S., 1-3219, p. 11).

Pastato Trakų g. 18 viduje iki 2,7 m gylio žemis nebuvo pasiektas. Iki 2,0 m gylio kultūrinis sluoksnis suardytas, giliau aptiktas XVII a. horizontas (Žukovskis R., 1-2437).

29 kvartalą riboja Pylimo, Lydos, Kėdainių ir Trakų gatvės.

Pylimo – Lydos – Kėdainių gatvių kampe kultūrinio sluoksnio storis svyravo nuo 2,5 iki 3,3 m. XV amžiaus kultūrinio sluoksnio horizontas suardytas XVI a. II pusėje. Apie galimą šios teritorijos įsisavinimą XV amžiuje sprendžiama pagal to laikotarpio radinius, aptinkamus vėlesniuose horizontuose, bei gretimų kvartalų medžiagą. Virš žemio aptiktas 0,5 – 0,7 m storio, XVI a. – XVII a. pradžia datuotinas horizontas. Virš XVI a. – XVII a. pradžios horizonto buvo XVII amžiumi datuotinas horizontas. Viršutinė kultūrinio sluoksnio dalis iki 1,0 – 1,5 m gylio suardyta XIX - XX amžiuose (Stankevičius G., 1-1663).

30 kvartalą riboja Trakų, Pranciškonų, Lydos ir Kėdainių gatvės.

Pranciškonų bažnyčios ir vienuolyno teritorijoje kultūrinio sluoksnio storis svyravo nuo 1,3 iki 1,7 m pietrytinėje dalyje, iki 3,2 m likusioje teritorijoje. Vienuolyno vidiniame kieme tarp palaidojimų aptiktas fragmentiškai išlikęs 0,2 m storio XIV amžiumi datuotinas kultūrinio sluoksnio horizontas; be to, kai kur buvę to laikotarpio duobės su prabangia XIV a. II pusės keramika (puošnių balto molio indų, dengtų matine žalia glazūra šukės, analogiškos Valdovų rūmuose ir DLK Gedimino paminklo vietoje rastiems pavyzdžiams). Virš jo buvo dar blogiau išlikusio XV a. kultūrinio sluoksnio horizonto fragmentai. Aukščiau buvę horizontai visiškai suardyti laidojant (Vaitkevičius G., 1-1420).

Už vakarinės vienuolyno sienos buvo iki 3,2 m storio XVIII - XX amžiuose sumaišytas kultūrinis sluoksnis. Tarp bažnyčios ir vienuolyno tyrinėtoje perkasoje iki pat žemio kultūrinis sluoksnis suardytas laidojant (Vaičekauskas A., 1-2346).

Ties buvusią varpinę iki 3 m gylio kultūrinis sluoksnis suardytas statybų metu arba griauant pastatus (Misiukaitė – Luchtanienė D., 1-1586).

Rytinio vienuolyno korpuso rūsiuose archeologinės priežiūros metu buvo aptiktas suardytas kultūrinis sluoksnis. Ataskaitoje pateikiamas tik situacijos planas, todėl svarbios detalės (pvz. kultūrinio sluoksnio paviršiaus lygis, prie rytinės sienos išorės aptiktas gotikinis mūrinis tualetu bunkeris) liko nepažymėti.

Ties rytine vienuolyno siena įžemis pasiektas 1,3 – 1,7 m gylyje, kultūrinis sluoksnis suardytas pastato statybų ir rekonstrukcijų metu, arba tiesiant požemines komunikacijas.

Pastato Trakų g. 3 kieme kultūrinio sluoksnio storis svyravo 2,4 – 3 m, duobėse siekė iki 4,2 m storio. Virš įžemio buvo 0,25 – 0,6 m storio XV amžiumi datuotinas kultūrinio sluoksnio horizontas. Šiam laikotarpiui priklauso ankstyvasis akmenų grindinys (kelias), aptiktas po dabartine Kėdainių gatve. Intensyviausias – XVII amžiaus horizontas. Viršutinė kultūrinio sluoksnio dalis iki 1,5 – 2,0 m gylio suardyta XX amžiuje (Vaitkevičius G., 1-1110).

31 kvartalą riboja Trakų, Vokiečių, Šv. Mikalojaus ir Pranciškonų gatvės.

Šiaurinėje kvartalo pusėje kultūrinio sluoksnio storis svyravo nuo 2,0 m iki 3,3 m. Trakų g. 11 ir Trakų g. 17 konstatuoti panašūs kultūrinio sluoksnio pjūviai: virš įžemio buvo 0,2 – 0,6 m storio neaiškios chronologijos juodos žemės horizontas be radinių; aukščiau buvo suardytas sluoksnis, kuriame pasitaiko XV, XVI, XVII amžių ir šimtmečių radinių (Daminaitis V., 1-2010; Vainilaitis V., 1-2314).

Pietinėje kvartalo pusėje kultūrinio sluoksnio storis svyravo nuo 1,4 m iki 1,9 m. Pastatų Vokiečių g. 18 aplinkoje duobių kontūrai siekė iki 4,2 m gylio, tačiau tai nėra natūraliai susidariusio kultūrinio sluoksnio storis (pastarasis šioje vietoje tebuvo 1,6 – 1,9 m). Kieme buvo aptiktas XVI - XVII amžių horizontas (Racevičienė J., 5-636). Pastato Vokiečių g. 20 kieme (šurfas 1) virš įžemio buvo 0,3 m storio juodos žemės su degėsiais ir 0,5 m storio molio su griuvenomis horizontai, susiformavę dar iki liuteronų bažnyčios statybos XVI amžiuje. Aukščiau buvo maišytas pilkos žemės sluoksnis. Pastato Vokiečių g. 20 rūsyje (šurfas 2) virš įžemio buvo 0,3 m storio tamsios žemės su degėsiais horizontas, o virš jo – gotikinio pastato pamatų statybos laikotarpio akmenų grindinys. Abiem atvejais apatinuose kultūrinio sluoksnio horizontuose radinių neaptikta. Aukščiau, maišytoje žemėje aptikti ankstyviausi radiniai datuoti XV amžiumi (Gendrėnas G., 1-2452).

32 kvartalą riboja Vokiečių, Dominikonų, Stiklių ir Žydų gatvės.

Kasinėtas tik kvartalo šiaurės rytų ketvirtis. Visais atvejais tai buvo archeologinė priežiūra; autoriai neaptiko nesuardyto kultūrinio sluoksnio arba nesugebėjo jo atpažinti.

Pastato Stiklių g. 20 kieme aptiktas 2,8 m storio maišytas su griuvenomis kultūrinis sluoksnis, jame buvę radiniai neminimi (Grišinas V., 1-1720, perkasa 2). Stiklių g. 16 prie pastato sienos užfiksuotas 1,9 m storio suardytos struktūros kultūrinis sluoksnis, radinių jame neaptikta (Tebelškis P., 1-1117, perkasa 1). Pastato Dominikonų g. 5 kieme buvo 1,4 – 2,4 m storio sluoksnis. Apatinėje sluoksnio dalyje, virš įžemio pirminėje dokumentacijoje (Grišinas V., 1-1720, brėžinys 3, pjūvis 3 – 3, nuotraukos nr. 2, 3) yra užfiksuotas 0,25 – 0,4 m storio tamsios žemės su degėsiais ir mediena horizontas, autorius apibūdintas kaip "suplautas"; pastarasis teiginys abejotinas, kadangi kasinėta vieta yra kalvos viršūnėje. Virš jo buvę sluoksniai sumaišyti. Radiniai neidentifikuoti ir nerinkti (Grišinas V., 1-1720). Centrinėje kvartalo dalyje aptiktas iki 2,2 m storio suardytos struktūros kultūrinis sluoksnis, radinių jame neaptikta (Stankevičius G., 1-1530).

33 kvartalą riboja Vokiečių, Žydų ir M.Antokolskio gatvės.

Kasinėta tik kvartalo pietinė dalis. Nesuardytos struktūros kultūrinis sluoksnis užfiksuotas perkasoje nr. 1 ir nr. 6. Jose kultūrinio sluoksnio storis svyravo nuo 1,5 m iki 2,2 m. Virš įžemio buvo 0,2 – 0,7 m storio juodos žemės

sluoksnis, virš jo dar matoma nuo 3 iki 8 horizontų, tačiau tyrimų ataskaitoje jie neapibūdinami, o radiniai – su jais nesusieti, todėl atskirų kultūrinio sluoksnio horizontų chronologija lieka neaiški (Bešėnienė D., 1-472). Ankstyviausi šiuose kasinėjimuose aptikti radiniai datuoti XV a. pradžia.

34 kvartala riboja Didžioji, Stiklių, M. Antokolskio ir Vokiečių gatvės.

Gilinant rūsius pastate Didžiojoje g. 19, žemiau pastato sienų lygio buvo aptiktas 1,9 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo iki 0,7 m storio tamsios žemės horizontas, datuojamas XV a. – XVI a. pradžia. Aukščiau buvo griuvenų sluoksnis (Žukovskis R., 1-2435).

Vokiečių gatvėje, ties 34 kvartalu kultūrinio sluoksnio storis svyravo nuo 2,8 m iki 3,4 m. Atskiri kultūrinio sluoksnio horizontai neišskirti, o radiniai – nesusieti su stratigrafija (Grišinas V., 1-1715; Grišinas V., 1-1903). Į muziejų atiduotoje archeologinėje medžiagoje yra XIV, XV, XVI, XVII amžių radiniai.

35 kvartala riboja Dominikonų, Gaono ir Stiklių gatvės.

Tyrinėtas tik pietinis kvartalo kampas. Pastato Gaono g. 7 kieme kultūrinis sluoksnis buvo suardytas XVIII - XX amžiuose įvairių rekonstrukcijų metu. Suardytame sluoksnyje ankstyviausia rasta archeologinė medžiaga datuojama XIV - XV amžių riba (Tebelškis P., 1-642; Poška T., 1-2143).

36 kvartala riboja Didžioji, Stiklių, Gaono ir Švarco gatvės.

Didžiojoje g. 1 nesuardytas kultūrinis sluoksnis pastebėtas kiemo vakarinėje ir šiaurinėje dalyse po 1,2 – 1,5 m storio griuvenų sluoksniu. Abiem atvejais archeologinio laikotarpio horizontų tyrinėta tik viršutinė riba (iki statybų projekcinio gylio – 1,5 – 2,0 m). Kiemo rytinėje dalyje virš įžemio buvo suardytas 2,5 – 3,5 m storio sluoksnis, kuriame ankstyviausia rasta archeologinė medžiaga datuojama XIV amžiumi (Poška T., 1-2252, perkasa 1). Kiemo pietrytiniame kampe (perkasa 2) iki 4,2 m gylio įžemis nebuvo pasiektas. Duobės užpildas – pilka žemė su griuvenomis ir XVII a. radiniais. Švarco skersgatvyje aptiktas tik XX amžiuje tiesiant komunikacijas suardytas 2,5 – 3,5 m storio (storėjantis į rytus) sluoksnis be radinių.

Pastato Gaono g. 4 viduje aptiktas iki 1,5 m storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVI - XVII amžiais. Kieme aptiktas labai apardytas, iki 2,7 m storio kultūrinis sluoksnis. Jo apatiniai horizontai datuoti XVII amžiumi, o ankstyviausi atsiktiniai radiniai – XV amžiumi (Poška T., 1-2620; Daminaitis V., 1-2850).

Pastato Stiklių g. 3 kieme kultūrinio sluoksnio storis siekė 3,2 m, jame aptikti XV - XVI a. medinių pastatų pėdsakai (Daminaitis V., 1-3066, perkasa 2). Stiklių g. 3 šiaurės vakarų korpuse buvusio kultūrinio sluoksnio storis nebeaiškus (Daminaitis V., 1-3066, perkasa 1). Virš įžemio buvo 0,2 m storio, neaiškaus datavimo tamsios žemės horizontas. Aukštesnėje kultūrinio sluoksnio dalyje rasta archeologinė medžiaga, datuojama XV - XIX amžiais. Pastato Stiklių g. 5 kieme aptiktas 2,1 – 2,3 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio apatinės dalies struktūra labai panaši į gretimame pastate (Stiklių g. 3) aptikto sluoksnio stratigrafiją. Virš įžemio buvo 0,2 - 0,3 m storio juodos žemės su intensyvių degėsių ruožu horizontas, datuojamas XV amžiumi. Virš jo iki žemės paviršiaus buvo maišytas žemių su griuvenomis sluoksnis (Poška T., 1-2611). Pastato Stiklių g. 5 vakarinio korpuso rūsyje susidurta su 3,3 – 3,5 m storio žemių su griuvenomis sluoksniu. Jame įžvelgti du horizontai: apatinis – apie 1 metro storio, jame kartu su XVII a. radiniais buvo ir XV a. medžiaga; viršutinis – apie dviejų metrų storio, jame buvo aptinkami vien XVII amžiumi datuojami radiniai (Žukovskis R., 1-2259).

37 kvartala riboja Šv. Jono, Pilies, Švarco ir Gaono gatvės.

Kvartale nekasinėta tik šiaurės vakarų dalis, tačiau dokumentuoti tyrimai, kurių metu aptiktas nesuardytas kultūrinis sluoksnis, vyko tik jo centre ir pietiniame pakraštyje. Neparengtos žymios dalies kasinėjimų Pilies g. 23, 25, 27 ataskaitos; dalis tyrinėjimų blogai dokumentuoti.

Analizuojant pastato Pilies g. 23 tyrinėjimų metu aptiktą archeologinę medžiagą galima teigti, jog čia buvo XVI - XVII amžių horizontai. Žymi radinių dalis pateko iš suardyto XIV a. II pusės – pabaigos horizonto. Įžemio gylis ir kultūrinio sluoksnio struktūra tyrimų dokumentacijoje nenurodomi (Banikonienė M., 5-545). Vėlesni kasinėjimai archeologinei stratigrafijai ir datavimui duomenų nedavė: vienu atveju dokumentacijoje (Jučienė I., 5-2190) nėra teksto, o brėžiniais neįmanoma pasinaudoti, antru atveju susidurta su dvių aukštų rūšiais, kurių vietoje buvęs sluoksnis sunaikintas, statant šį gotikinį pastatą (Patkauskas S., 1-1111).

Pastate Pilies g. 25 iki 2,2 m gylio buvo griuvenų sluoksnis, įžemis nepasiektas. Ankstyviausi radiniai datuojami XV amžiumi (Jankauskas A., 5-2189).

Ties pastato Pilies g. 27 pietine siena aptiktas 2,7 m storio kultūrinis sluoksnis, jo viršutinė dalis iki 1,5 – 1,7 m gylio suardyta. Giliau aptiktas akmenų grindinys, o po šiuo iki pat įžemio – XVII a. datuotinas kultūrinis sluoksnis (Jankauskas A., 5-2189).

Pietiniame kvartalo pakraštyje, dabartinio fontano vietoje 1,4 – 1,6 m gylyje po vėlyvų griuvenų sluoksniu prasidėjo XVII amžiumi datuotinas horizontas. Kasinėta iki 2,0 – 2,1 m gylio, ankstesni sluoksniai arba įžemis nepasiekti. Kvartalo pietvakariniame kampe po 0,8 – 1,0 m storio vėlyvų griuvenų sluoksniu pasirodė įžemis (Katalynas K., 1-1438). Tyrinėta perkasa buvo šlaite, žemėjančiame šiaurės kryptimi. Pietiniame kvartalo pakraštyje kultūrinis sluoksnis akivaizdžiai mažiau intensyvus, negu kitose jo dalyse; tai siedintina su šioje vietoje XVII – XVIII amžiuose buvusiu Radvilų sodu.

38 kvartala riboja Šv. Mykolo, A.Volano, Literatų ir Pilies gatvės.

Kasinėtas tik pietvakarinis kvartalo kampas. Pastato Pilies g. 24, 26 kieme aptiktas 2,9 – 3,4 m storio kultūrinis sluoksnis. Ankstyviausias 0,2 – 0,3 m storio horizontas datuojamas XV amžiumi. Viršutiniai XVI a. ir XVII a. horizontai labai apardyti dažnų pastato rekonstrukcijų metu. Ankstyviausia rasta archeologinė medžiaga datuojama XIV amžiumi (Kuzmickas A., 1-2404).

Gatvėje priešais pastatą Pilies g. 26 buvo aptiktas iki 2,5 m storio maišytas žvyringas sluoksnis be radinių. Literatų gatvės vakarinėje dalyje prie kvartalo pietvakarinio kampo suardytame sluoksnyje aptikta suverstų paskirų žmonių kaulų; iš kokių kapinių jie atgabenti, neaišku (Vainilaitis V., 1-2701).

39 A kvartala riboja A.Volano, Maironio, Rusų ir Literatų gatvės. **39 B kvartalas** – tai skveras tarp 39 A kvartala iš rytų ribojančios Maironio gatvės ir Vilnelės. **40 kvartala** taip pat riboja Vilnelė ir Maironio gatvė; jame telikęs vienas pastatas (Skaisčiausios Dievo Motinos katedros soboras). Iki XIX a. pabaigos tai buvo vientisa teritorija su tankiu užstatymu.

Šv. Mykolo bažnyčios Bernardinių vienuolyno vidinio kiemelio centre kultūrinio sluoksnio storis siekė 3,1 metro. Virš įžemio konstatuotas 1,5 m storio XVII amžiaus horizontas, virš jo buvo vėlyvi maišytos žemės horizontai (Patkauskas S., 1-563). Pietrytiniame kiemelio kampe aptiktas 5,5 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo 0,5 m storio pilkos žemės be radinių horizontas, virš jo – 1,5 m storio XVI amžiaus II pusės horizontas, aukščiau – 2,5 m storio XVII amžiaus horizontas su gausiais prabangos reikmenimis,

traktuotinas kaip uždaras kompleksas, t.y. susiformavęs bernardinių vienuolyno egzistavimo metu, į vidinį kiemelį pilant šiukšles. Viršuje buvo 1,0 m storio vėlyvasis supiltinių žemių horizontas (Stanaitis A., 1-2238).

Vidurinės kvartalo dalies vakarinėje pusėje aptiktas 3,1 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo 0,2 m storio pilkos žemės be radinių horizontas. Aukščiau – 0,5 m storio juodos žemės horizontas, datuojamas XV amžiumi. Virš jo buvo plonas sąnašinio šlyno ruožas, o aukščiau – du po 0,9 m storio XVI amžiaus ir XVII amžiaus horizontai. Viršuje aptiktas 0,6 m storio vėlyvas supiltų ar sumaišytų žemių horizontas (Stanaitis A., 1-2238, perkasa 2).

Vakarinėje kvartalo pusėje, ties Rusų ir Literatų gatvėmis apie kultūrinį sluoksnį ir įžemio gylį žinome tik iš inžinerinių geologinių šurŲ, kastų ties pastatų pamatais, todėl duomenys gali būti netikslūs. Kultūrinio sluoksnio storis čia svyruoja nuo 0,8 m iki 4,2 m; apatinis sluoksnis – dumblinas smėlis (Ušinskas V., 1-1447). Prie A.Volano gatvės kultūrinio sluoksnio storis svyravo nuo 1,0 m iki 2,0 m (Staskonytė V., 1-479). Datuojanti medžiaga rasta tik dviejuose iš 24 šurŲ; tai buvo XVI, XVII, XVIII amžių keramikos fragmentai.

Pietinėje kvartalo dalyje (buvusioje stačiatikių metropolito jurisdikijoje) vykusią archeologinių tyrinėjimų metu įžemis nebuvo pasiektas. Vienu atveju autorius supainiojo su įžemiu supiltą ar suplautą sterilų gruntą (Šmidas E., 1-1726, perkasa 1, pjūvis A - B). Kvartalo pietrytinėje dalyje nejudinto grunto lygis nustatytas, darant gręžinį. Metropolito jurisdikos vakarinėje dalyje 3,3 m gylyje vis dar tęsėsi XVI amžiumi datuotinas sluoksnis (Katalynas K., 1-1755). Tyrinėjant šios valdos pietinėje dalyje, apie 1511 – 1545 m. statytos varpinės viduje aptiktų apatinio kultūrinio sluoksnio horizontų chronologijos neįmanoma patikrinti, kadangi autorius susiejo su sluoksniais tik 26 sunkiai datuojamus odos, metalo, kaulo ir medžio dirbinius iš 807 registruotų (inv. nr. 795 – 820). Ataskaitoje minima, kad ankstyviausias kasinėtas horizontas datuotinas XV amžiumi. Tarp radinių (inv. nr. 1 – 781) yra XIV a. keramikos fragmentų, tačiau ataskaitoje neminima, kuriame sluoksnyje jie buvo aptikti. Viršutinė kultūrinio sluoksnio dalis iki 1,5 – 2,2 m gylio suardyta (Vainilaitis V., 1-2150).

40 kvartalo šiaurinėje dalyje, vykdant vandentiekio avarijos likvidavimo darbus, ekskavatoriumi buvo iškasta netaisyklingos formos duobė; jos dydis pagal ataskaitos tekstą 10 x 10 m, pagal brėžinius – 5 x 5 m. Šiaurinėje pusėje aptiktos miesto gynybinės sienos liekanos. Autorius išsamiai aprašė duobės šiaurės vakarų kraštinėje atsidengusius horizontus. Virš įžemio 5,5 m gylyje nuo žemės paviršiaus konstatuotas 0,05 – 0,08 m storio juodos žemės ruožas be radinių, virš jo – 0,05 m storio, veikiausiai potvynio suneštas žvyro ruožas. Aukščiau buvo 1,0 – 1,2 m storio durpingas juodos žemės su medžio skiedromis ir kita organika horizontas. Jame rasta viena ikigotikinė buitinės keramikos šukė (inv. nr. 1), datuotina XIV a. viduriu – XV a. pirmu ketvirčiu. Virš šio aptiktas apie 0,5 – 0,6 m storio pilkos žemės su smulkiomis griuvenomis horizontas. Jame rasta viena šukė (inv. nr. 2), datuojama XV a. – 16 a. I ketvirčiu. Aukščiau buvo 0,6 – 0,7 m storio smulkių griuvenų su molio ir kalkių tarpais horizontas, susidaręs, kaip teigiama ataskaitoje, aptiktosios miesto gynybinės sienos statybos metu (Dzikas L., 1-888). Vis tik žymi dalis ataskaitoje pateiktų duomenų kelia abejones, kadangi: a) iš nuotraukų nr. 1, 2 matyti, kad fiksuojant duobės kraštinės ir siena buvo nuvalytos ne iki 5,5 m, o tik iki 4 metrų gylio; b) aprašytieji du horizontai, kuriuose rasta po vieną keraminę šukę, brėžinyje dengia XVI a. pradžios gynybinės sienos banketę, tuo tarpu statybos metu jie neišvengiamai turėjo būti perkasti; c) sprendžiant pagal nuotraukas nr. 1, 2, kai kurios mūro

detalės (pvz. akmenys 49 x 42 cm ir 70 x 50 cm) buvo išversti dar iki fiksavimo, veikiausiai kasant duobę ekskavatoriumi, o brėžinyje jie pavaizduoti kaip esantys mūre. Todėl šioje vietoje esančio kultūrinio sluoksnio apatinių horizontų stovis ir datavimas bei žemio lygis lieka nevisiškai aiškūs.

41 kvartalą riboja Bokšto, Išganytojo, Maironio, Rusų ir Latako gatvės.

Pastato Latako g. 3 kieme ties namų pamatais kasant inžinerinius – geologinius šurfus buvo pasiektas tik 1,5 m gylis. Aptiktas maišytas sluoksnis su XVII - XX amžių radiniais, žemis nepasiektas. Nuo šurfo nr. 1 dugno buvo pragežtas grėžinys, kurio duomenimis supiltinis gruntas tęsiasi iki 3,3 m gylio, iki 4,9 m gylio buvo durpės, po jomis – smėlis (Grišinas V., 1-1039).

42 kvartalą riboja Pilies, Latako, Rusų ir Literatų gatvės.

Didesnėje kvartalo dalyje buvo kasami inžineriniai – geologiniai šurfai. Patikimi duomenys apie kultūrinio sluoksnio storį ir žemio lygį gauti tik iš šurfų prie pastatų Pilies g. 36, 38. Nesuardytos struktūros kultūrinis sluoksnis nepastebėtas. Maišytose žemėse aptikti vien XVII - XX a. radiniai (Juodagalvis V., 1-1428).

Kvartalo pietinėje pusėje ties Latako gatve buvo dalinai ištirta Dailės akademijos bendrabučio sklypo teritorija. Viršutinė kultūrinio sluoksnio dalis (maždaug 1,5 m storio) prieš pradėdant tyrimus buvo nukasta ekskavatoriumi, todėl buvęs žemės paviršiaus lygis neaiškus. 1980 m. paruošiamųjų darbų metu buvo iškasti du žvalgomieji šurfai. Viename jų aptiktas nesuardytas 0,9 m storio XIV a. kultūrinis sluoksnis, tačiau ataskaitoje šie šurfai nėra lokalizuoti (Gendrenas G., 1-1606a). 1981 metais dalyje statybai skirto sklypo buvo iškastos aštuonios perkastos ir trys žvalgomieji šurfai. Tyrimų dokumentacijoje pateikti tik trijų perkasų tyrinėjimų duomenys (plotai nr. 1, 2, 3).

Perkasoje nr. 1 ankstyvieji kultūrinio sluoksnio horizontai neskaidomi, pateikiamas bendras datavimas – XIV - XVI amžiai. Perkasoje nr. 2 kultūrinis sluoksnis skaidomas į tris horizontus: a) ankstyvasis laikotarpis – XV a. I pusė; b) senkapio laikotarpis – XV a. vidurys – XVI a.; c) vėlyvasis laikotarpis – nuo XVI a. pabaigos / XVII a. pradžios iki 1980 metų (Gendrenas G., 1-1606c, p. 73). Perkasoje nr. 3 kultūrinis sluoksnis skaidomas į keturis horizontus: a) XIV a. sluoksnis; b) XIV a. pabaigos – XV a. pradžios sluoksniai; c) senkapio laikotarpis – XV - XVI a.; d) vėlyvasis laikotarpis – nuo XVI - XVII amžių iki 1980 metų (Gendrenas G., 1-1606d, p. 45). Pastarojoje perkasoje ant žemio driekėsi 0,1 – 0,15 m storio juodos žemės horizontas (tyrimų autoriaus įvardintas „ankstyviausio laikotarpio XIV a. sluoksniu“). Paminėtinos kelios technologijos požiūriu netipiškos keraminės šukės, priskirtinos ikigotikinei švarių formavimo masių keramikai. Tai nebūdingi Vilniaus senamiesčio archeologinei medžiagai radiniai (G.Vaitkevičiaus duomenys). Išvardinti unikumai verčia atkreipti dėmesį į šią vietą. Čia galėjo būti ankstyviausia senamiesčio teritorijoje susiformavusi gyvenvietė arba savitos etno-kultūrinės gyventojų grupės apgyvendinta Vilniaus dalis. Virš minėto horizonto buvo 0,1 – 0,25 m storio juodos žemės horizontas su medinių pastatų pėdsakais.

43 kvartalą riboja Didžioji, Savičiaus ir Bokšto gatvės.

Jo šiaurinėje dalyje, buvusiame Siuvėjų kvartale aptiktas 2,75 m storio kultūrinis sluoksnis. Ant žemio čia buvo 0,4 – 0,6 m storio susigulėjęs juodos durpingos žemės su skiedromis horizontas. Ataskaitos išvadose pastarasis datuojamas XIV a. pabaiga. Kuo paremtas horizonto datavimas – neaišku, kadangi radinių sąrašė figūruoja tik aptiktieji iki 2,1 m gylio. Gal būt autorius rėmėsi gretimuose kasinėjimuose aptikto kultūrinio sluoksnio stratigrafija bei XIV

a. keramika, nagrinėjamoje tranšėjoje aptikta tik vėlesniuose horizontuose (Luchtanas A., 1-1427, p. 12, 13, 20). Tarp apatinio horizonto ir 1,2 m gylyje buvusio XVI a. viduriu datuojamo grindinio esančių sluoksnių chronologija neaiški.

Didžiojoje g. 4, Chodkevičių rūmų teritorijoje iš dešimties kastų inžinerinių – geologinių šurfų trijuose aptiktas nesuardytos struktūros kultūrinis sluoksnis (šurfai nr. 1 – 3), tačiau atskirų horizontų chronologija nenustatyta. Likusiuose šurfluose konstatuotas tik maišytas sluoksnis, tiksliau – pataikyta į perkasimus pamatams. Minimi čia aptikti XVI ir XVII amžių radiniai (Patkauskas S., 1-644).

Pastato Didžiojoje g. 8 kieme po maišytais sluoksniais 1,2 – 2,4 m gylyje buvo smėlio sluoksnis, vietomis sumaišytas su pilka žeme be radinių. Rytinėje pusėje įžemis pasiektas 1,55 – 1,6 m gylyje. Likusioje kiemo dalyje po vėlyvuolu maišytos žemės sluoksniu aptiktasis smėlis tęsėsi iki 3,0 m gylio, po juo buvo įžemis. Manoma, kad šis smėlis atvežtinis, supiltas statant pastato šiaurinį korpusą. Kiemo pietvakariniame kampe virš įžemio buvo 0,3 m storio pilkos žemės horizontas, aukščiau atidengtas 0,6 m storio juodos žemės horizontas; abiejuose aptikta keramika datuotina XIV a. pabaiga - XV amžiumi. Virš jų buvo minėtas supiltas smėlis (Poška T., 1-2837).

Pastato Didžiojoje g. 10 vidiniame kieme aptiktas 3,1 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo 2,4 m storio XVII a. horizontas. Greta buvusiame mūrinio tualetu bunkerio dugne surastas 0,4 m storio horizontas su gausiais XVII a. radiniais, iš kurių paminėtini du Nyderlandų dukatai (Poška T., 1-2162).

Teritorijos gilumoje kastuose inžineriniuose – geologiniuose šurfluose nesuardytos struktūros kultūrinis sluoksnis aptiktas tik šurfe nr. 6. Jame virš įžemio konstatuotas 0,6 m storio juodos žemės sluoksnis, tačiau jo chronologija neišaiškinta.

Savičiaus g. 8, iki pradendant dirbti archeologams, ekskavatoriumi buvo nukastas viršutinis žemės sluoksnis iki 1,2 – 1,9 m gylio, todėl tikslus buvusio paviršiaus aukštis ir viršutinių horizontų datavimas nebeaiškus. Tyrimų metu nustatyta, jog apatinis iki 1,4 m storio kultūrinio sluoksnio horizontas susiformavęs XVI - XVII amžiuose. Aptikta XVII a. I puse datuotinos plokštinių koklių krosnies apatinė dalis (Poška T., 1-3226).

Savičiaus g. 6 kieme tyrinėtoje perkasoje aptiktas 2,9 – 3,1 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo 0,8 m storio juodos žemės su degėsiu horizontas. Jame rasta XV - XVII amžių keramika. Aukščiau buvo maišytų griuvenų sluoksnis (Daminaitis V., 1-1894).

Didžiojoje g. 18, pastato viduje tyrinėtoje perkasoje, pirminis žemės paviršius buvo aptiktas 1,5 – 1,7 m gylyje. Virš įžemio buvo 0,2 – 0,4 m storio tamsiai pilkos žemės su sutręšusia mediena ir supuvusia organika horizontas. Jame aptikta pavienių kalkių skiedinio kruopelyčių ir buitinė keramika, būdinga XIV a. pabaigai – XV a. I pusei. Sprendžiant pagal keramiką, apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas datuotinas XV a. I puse. Šio horizonto laikotarpiui priklauso medinio statinio (pastato ?) liekanos. Virš jo buvo 0,15 – 0,25 m storio pilkos žemės horizontas, datuotinas XV a. II puse (Vaičekauskas A., 1-2758, brėž. 6, pjūvis A – A).

44 kvartala riboja Bokšto, Išganytojo, Maironio ir Kūdrų gatvės.

Bokšto g. 6 kastuose inžineriniuose – geologiniuose šurfluose nesuardytos struktūros kultūriniai sluoksniai aptikti tik šurfluose nr. 2 ir nr. 6. Šurfe nr. 2 nuo 1,0 m gylio prasidėjo XVII a. kultūrinio sluoksnio horizontas (buvo kasama iki 1,35 m gylio; įžemis nepasiektas). Šurfe nr. 6 nuo 0,8 m gylio prasidėjo XVI -

XVII a. kultūrinio sluoksnio horizontas (buvo kasama iki 1,7 m gylio; įžemis nepasiektas). Likusiuose šurfluose aptiktas tik maišytos žemės sluoksnis. Šurfluose nr. 1 ir nr. 5 įžemis pasiektas gręžiniuose (Vaitkevičius G., 1-851).

Pastato Bokšto g. 10 kieme kastose iki 2,0 – 2,5 m gylio trasose įžemis pasiektas vidurinėje kiemo dalyje 1,2 – 2,0 m gylyje, prie Bokšto gatvės – 2,0 – 2,2 m gylyje. Virš įžemio aptiktas iki 0,5 m storio juodos žemės horizontas, datuojamas XV - XVI amžiais. Viršutiniai sluoksniai sumaišyti XX amžiuje (Tebelškis P., 1-717).

Bokšto g. 14 kastuose dviejuose žvalgomuosiuose šurfluose aptiktas 1,7 – 2,3 metro (šurfas nr. 2) ir 3,3 – 3,8 metro (šurfas nr. 1) storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo 0,1 – 0,4 m storio žvyro, maišyto su pilka žeme, sluoksnis be radinių. Virš jo – 0,1 m storio juodos žemės su organika horizontas; čia aptikta XVI a. pabaigos – XVII a. I pusės keramika. Aukščiau buvo vėlyvas supiltinis gruntas (Vaičekauskas A., 1-3180).

45 kvartalą riboja Savičiaus, Bokšto, Šv. Kazimiero ir Augustinų gatvės.

Tirta pietinė kvartalo pusė. Visoje tyrinėtoje kvartalo dalyje (t.y. apie 60 % kvartalo teritorijos) kultūrinio sluoksnio storis ir stratigrafija labai panašūs. Būdingas kultūrinio sluoksnio storis 2,0 – 2,8 metro. Virš įžemio tyrinėtame plote (išskyrus vėlesnių perkasių vietas) buvo aptiktas 0,15 – 0,35 m storio pilkos žemės horizontas, pagal keraminę medžiagą datuojamas XIV a. pabaiga – XV a. pradžia. Ankstyvesnės, negu XIV amžiaus pabaigos, medžiagos nerasta. Centrinėje kvartalo dalyje šiam horizontui priskirtini medinių vainikinės konstrukcijos pastatų bei aptvarų, kuolviečių ir stulpaviečių (veikiausia taip pat susijusių su aptvarais) pėdsakai (Vaitkevičius G., 1-1378, p. 17 – 19, brėž. 19).

Antras virš įžemio buvo 0,1 – 0,45 m storio juodos žemės su degėsiais horizontas. Jame rasti buitinės keramikos pavyzdžiai, datuojami nuo XIV amžiaus pabaigos iki XV amžiaus II ketvirčio ar pabaigos. Šiam horizontui būdingas gausus radinių kiekis. Atkreiptinas dėmesys į didelį, palyginti su kitais tyrinėtai senamiesčio archeologiniais objektais, brangių daiktų procentą. Virš aprašytųjų buvo permainingo storio XVI amžiaus, XVII amžiaus ir vėlesni maišytų žemių horizontai.

46 kvartalą riboja Didžioji, Savičiaus, Augustinų ir Šv. Kazimiero gatvės.

Augustinų g. 3, nugriauto pastato vietoje aptiktas 1,6 m ar 2,7 m storio kultūrinis sluoksnis. Sluoksnio storis neaiškus, kadangi tyrimų ataskaitos teksto ir grafines fiksacijos duomenys skirtingi, o fotofiksacijos nėra. Paminėta, kad "pjūviuose ribos tarp atskirų laikotarpių neišryškėjo, sluoksniai skirti tik pagal radinius ir žymimi raidėmis A – D. Sluoksnis A atitinka XVII a., sluoksnis B – XVII a. pr. ir XVI a. vidurį, sluoksnis C – XV a. – XVI a. pr., sluoksnis D – XIV a. pab. – XV a. pr." (Vainilaitis V., 1-1910, p. 2). Vakarinėje perkasoje buvo aptikta keturkampė duobė, kurios sienos ir dugnas iškloti lentomis. Tyrimų autoriaus nuomone, tai XIV a. pabaigos žeminė (Vainilaitis V., 1-1910, p. 9 – 10). Joje rasta: žalvarinis antsmilkinis; pasidabruotas galvos papuošalas, būdingas XIV - XV a. rusų moterų aprangai; suiręs kepuraitės fragmentas su žalvariniais pakabučiais (Vainilaitis V., 1-1910, p. 9, inv. nr. 54, 55).

Pastato Savičiaus g. 11 kieme kastose perkasoje aptiktas 2,6 – 2,8 m storio kultūrinis sluoksnis. Perkasoje centre ir pietinėje dalyje į įžemį buvo įkastos nuo 0,2 m iki 0,45 m gylio duobės su XV amžiumi datuotais radiniais. Virš įžemio užfiksuotas 0,2 – 0,3 m storio pilkos žemės horizontas be radinių. Antras virš įžemio buvęs 1,6 m storio horizontas su keliais tarp sluoksniais datuotinas XVI a. – XVII a. (Vainilaitis V., 1-2658).

Pastato viduje kultūrinio sluoksnio storis apie 2,4 metro. Virš įžemio buvo 0,4 – 0,5 m storio tamsiai pilkos žemės horizontas be radinių. Aukščiau buvo 0,4 – 0,5 m storio pilkos žemės horizontas su XVI a. buitine keramika. Aukščiau buvusių horizontų stratigrafija ir datavimas neaiškūs, kadangi duomenys brėžiniuose ir tekste žymiai skiriasi (Vainilaitis V., 1-2279).

Pastatų Didžiojoje g. 24, 26 (vadinamos Mažosios gildijos) kiemuose buvo susiformavęs 1,7 – 2,4 m storio kultūrinis sluoksnis. Didžioji g. 26 kieme virš įžemio buvo 0,25 – 0,35 m storio pilkos žemės horizontas be datuojančios archeologinės medžiagos. Antrame virš įžemio 0,5 – 0,65 m storio horizonte buvo XV a. – XVI a. I pusės keramika, dubeninių koklių fragmentai, tiglių skeveldros. Jame pasitaikydavo XIV a. keramikos fragmentų. Trečiame 0,4 – 1,0 m storio horizonte kartu su XVI - XVII a. buitine keramika ir XVI a. pabaigos – XVII a. plokštiniais kokliais aptikta XII a. – XIV a. pradžios suveriamą žalvarinę ikoną, gamintą Novgorode. Pietiniame kiemo krašte buvo atkastas sanitarinio mazgo bunkeris, statytas drauge su šiuo korpusu XV amžiuje (Katalynas K., 1-1341).

Didžiojoje g. 24 virš įžemio buvo 0,1 – 0,4 m storio tamsiai pilkos žemės horizontas, kuriame rasta XV a. – XVI a. pradžios keramika. Aukščiau kultūrinis sluoksnis buvo suardytas. Čia buvo atkastas gotikinis XVI amžiaus svarstyklių pastato rūsys (Katalynas K., 1-1341). Pastato išorėje (t.y. gatvėje) susiformavo tik 1,2 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo 0,2 m ir 0,3 m storio pilkos žemės horizontai. Jų chronologija neaiški. Aukščiau aptikta tik maišyta žemė (Patkauskas S., 1-573).

Didžiojoje g. 32, jėzuitų vienuolyno šiauriniame kieme kultūrinio sluoksnio storis 2,4 – 2,9 metro. Centrinės kiemo dalies rytinėje pusėje aptiktos ne mažiau kaip dvi keturkampės duobės, įkastos į įžemį viena šalia kitos (Daminaitis V., 1-2211, perkasa 2, brėžinys 3). Duobių chronologija neaiški. Virš įžemio buvo 0,1 – 0,2 m tamsios žemės horizontas, datuojamas XIV - XV amžių riba. Aukštesnių horizontų skaidymas ir chronologija neaiškūs.

Augustinų ir Šv. Kazimiero gatvių kampe esančio pastato viduje aptiktas 1,7 – 2,6 m storio kultūrinis sluoksnis, skaidytas į šešis horizontus. Virš įžemio buvo 0,2 – 0,4 m storio XIV a. pabaigos – XV a. pradžios horizontas; antras – 0,2 – 0,75 m storio horizontas su medinio užstatymo liekanomis, datotinas taip pat XIV a. pabaiga - XV a. pradžia; trečias – 0,2 – 0,25 m storio smėlio horizontas be radinių; aukščiau buvo trys horizontai (pilkos žemės, smėlio, molio), datuoti XVI a. – XVII a. pradžia (Sarcevičius S., 1-2158).

Pietiniame kieme esančio kultūrinio sluoksnio storis 2,5 – 3,1 metro. Šiaurinėje kiemo dalyje virš įžemio buvo 0,25 m storio pilkos žemės su degėsiais horizontas, virš jo – 0,35 m storio tamsios žemės horizontas, du po 0,2 m storio pilkos žemės su degėsiais horizontai, aukščiau – maišyta žemė. Horizontų chronologija neaiški. Ankstyviausia rasta archeologinė medžiaga datuojama XIV a. pabaiga (Daminaitis V., 1-2487, perkasa nr. 1). Centrinėje kiemo dalyje įžemis konstatuotas 4,1 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus, tačiau čia susidurta su perkastais sluoksniais (Daminaitis V., 1-3063, p. 8 – 9). Pietinėje kiemo dalyje kultūrinio sluoksnio storis 2,8 metro. Virš įžemio buvo 0,8 m storio horizontas, kuriame surinkta XV a. – XIX a. radiniai. Apatinėje horizonto dalyje aptikta apskritos plytų krosnies (veikiausiai skirtos lydėti metalui) liekanos (Daminaitis V., 1-2735).

Prie Šv. Kazimiero bažnyčios pietinės sienos kastoje trasoje daugiausia buvo aptinkama suardyti sluoksniai; informatyvi tik 6 m ilgio atkarpa (žr.

Daminaitis V., 1-2487, atkarpa A). Čia aptiktas 1,95 m storio kultūrinis sluoksnis. Apatiniame 0,3 m storio horizonte buvo XV a. pabaiga – XVI amžiumi datuotinos buitinės keramikos fragmentų (inv. nr. 24 – 29). Virš jo buvę horizontai neapibūdinti.

Didžiojoje g. 40 pastato viduje aptiktas 1,5 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo 0,6 m storio pilkos žemės su degėsiais horizontas. Aukščiau terastas maišytas žemių sluoksnis. Ankstyviausia kasinėjimų metu rasta archeologinė medžiaga datuojama XVII amžiumi (Daminaitis V., 1-2011).

47 kvartalas – tai Rotušės aikštė.

Aikštės centrinėje dalyje, prieš Rotušės šiaurinį fasadą iškastuose šurfuose ir inžinerinių komunikacijų tranšėjose aptiktas 0,5 – 0,8 m storio kultūrinis sluoksnis. Sprendžiant pagal pirminės dokumentacijos brėžinius, nesuardytos struktūros kultūrinis sluoksnis išlikęs tik fragmentiškai. Ataskaitos tekste radiniai nesusieti su sluoksniais, todėl atskirų horizontų chronologija lieka neaiški. Kasinėjimų metu surinkti radiniai (monetos, kokliai) datuojami XVI - XVIII amžiais (Jučienė I., 1-1058, p. 25, 41).

Aikštės šiaurinėje dalyje kastuose šurfuose aptiktas 0,9 – 1,3 m storio kultūrinis sluoksnis, autorius datuotas XVI a. (Vainilaitis V., 1-2697) ir XVI - XVII amžiais (Vainilaitis V., 1-3148). Toks sluoksnio įvertinimas kelia abejones. 1996 metų tyrinėjimų ataskaitoje nurodyta, jog minėtas XVI a. sluoksnis dengia gotikinio pastato (esą nugriauto XVI a. pabaigoje) liekanas (Vainilaitis V., 1-2697, p. 5, 7, brėž. 4), tačiau šis pastatas, t.y. halė su parduotuvėmis minimas XVII a. dokumentuose (žr. Samalavičius S., 1981, p. 5), o apie 1737 m. braižytame J.G.M. fon Fiurstenhofo plane pavaizduotas tebestovintis. Todėl tenka daryti išvadą, kad Rotušės aikštės šiaurinėje dalyje aptiktas suardytas ar labai apardytas kultūrinis sluoksnis; suardymų laikas neaiškus. Ankstyviausia kasinėjimų metu rasta archeologinė medžiaga datuojama XVI amžiumi.

Aikštės pietinėje dalyje kastas vienas šurfas ir perkasa. Šurfe aptiktas apie 1,5 m storio maišytų žemių horizontas be radinių. Perkasoje aptiktas 2,4 – 2,9 m storio labai apardytas kultūrinis sluoksnis, todėl sunku įvertinti atskirus horizontus. Nesuardytos struktūros XVI - XVII a. kultūrinis sluoksnis aptiktas tik įkastose į įžemį duobėse. Perkastos vakariniame pakraštyje aptikto medinio vandentiekio datavimas neaiškus (tekste teigiama, jog radiniai permaišyti, o chronologijos nustatymas - komplikuoatas, tuo tarpu išvadose tvirtinama, kad vandentiekis įrengtas XVI amžiuje; žr. Vainilaitis V., 1-3138, p. 9, 10). Kasinėjimų metu perkasoje rasta XVI - XVII a. archeologinė medžiaga.

48 kvartalą riboja Šv. Kazimiero, Subačiaus ir Bokšto gatvės.

Kvartalas tyrinėtas netolygiai. Daugiausia duomenų gauta iš rytinės dalies tyrimų. Likusiose kvartalo dalyse kasti tik keli mažai informatyvūs šurfai ir inžinerinės komunikacijos.

Bokšto gatvėje ties namu nr. 21 kastoje trasoje aptiktas 2,8 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio aptiktas 0,3 – 0,4 m storio XIV a. horizontas. Antrame virš įžemio 0,2 m storio XV amžiumi datuojamame horizonte buvo akmenų grindinys. Su pastaruoju horizontu siejamas kažkoks gotikinis mūras (smulkiau apie jį tyrimų ataskaitoje nerašoma). Trečias horizontas, datuojamas XVI - XVII amžiais, buvo 0,9 – 1,0 m storio. Virš jo aptiktas XVII a. pab. – XVIII a. pr. akmenų grindinys. Aukščiau buvo 1,6 m storio vėlyvas maišytų žemių horizontas (Legaitė R., 5-42).

Kvartalo šiaurės rytų dalyje, šalia pastato Šv. Kazimiero g. 7 aptiktas nuo 2,5 m iki 3,0 m storio kultūrinis sluoksnis. 1980 m. virš įžemio šurfuose nr. 1 – 3

aptiktas 0,5 – 1,0 m storio pilkos smėlingos žemės horizontas be radinių. Aukščiau, pasak G.Gendrėno rašytos ataskaitos dalies, buvo 2,0 m storio horizontas su mišria XVI - XVII a. medžiaga (spėtina, kad suardytas sluoksnis) (Gendrėnas G., Katalynas K., 1-963). 1981 m. šalia pastato Šv. Kazimiero g. 9 šurfe nr. 4 aptiktas 2,5 m storio suardytas sluoksnis, įžemyje pastebėtos neaiškaus datavimo stulpvietės. Šurfe nr. 5 kultūrinio sluoksnio storis svyravo nuo 2,8 m iki 3,6 m. Virš įžemio buvo du 0,2 – 0,7 m storio pilkos žemės, perpus maišytos su pelenais, horizontai be radinių. Virš jų buvo 0,4 m storio pilkos žemės su griuvenomis ir XVI - XVII a. keramika horizontas. Aukščiau – maišytos žemės horizontas. Perkasoje nr. 1 aptiktas 2,9 – 3,7 m storio kultūrinis sluoksnis. Įžemyje aptikti stulpvietės ir sunykusių 0,05 – 0,2 m storio rąstelių pėdsakai, vienalaikiai su apatiniu kultūrinio sluoksnio horizontu. Apatiniai horizontai išlikę tik 0,9 m gylio griovyje, kirtusiam perkasą rytų – vakarų kryptimi ir užėjusiam didžiąją jos dalį. Čia rasta buitinė keramika datuojama XIV a. – XV a. pradžia. Virš šio užpildo buvo 0,4 – 1,1 m storio juodos žemės su degėsiais horizontas; radiniai mišrūs – nuo XIV a. pabaigos iki XVII amžiaus imtinai. Aukščiau – XX amžiuje permaišyta žemė (Gendrėnas G., Katalynas K., 1-963).

Ties kvartalo viduriu rytų – vakarų kryptimi kastoje trasoje įžemis pasiektas tik ties pastatų Subačiaus g. 8 ir Subačiaus g. 14 aplinka. Abiem atvejais jis buvo 1,0 – 1,2 m gylyje. Visoje trasoje konstatuotas tik suardytos struktūros kultūrinis sluoksnis (Lisanka A., 1-718).

Pastato Subačiaus g. 14 kiemo šiaurinėje dalyje (plotas nr. 3) kultūrinio sluoksnio storis 2,1 – 2,3 metro, vidurinėje kiemo dalyje (plotai nr. 1, 2) – 1,2 – 1,5 metro, pietinėje kiemo dalyje vykdant priežiūrą konstatuotas apie 2,5 m storio kultūrinis sluoksnis. Kitaip tariant, šioje vietoje kasinėtas virš kalvos keteros susiformavęs sluoksnis. Įžemyje aptiktos kelios duobės ir sunykusių rąstų (medinių pastatų apatinių vainikų) liekanos. Pagal užpildę aptiktus radinius atskiros duobės datuotos XIV a. pabaiga – XV a. pradžia, XV amžiumi, XVII amžiumi ir XVII a. II puse. Rąstų žymės datuotos XV amžiumi ir XV a. – XVI a. riba. Nesuardytas 0,1 – 0,2 m storio ankstyvasis kultūrinio sluoksnio horizontas aptiktas kiemo šiaurės vakarų dalyje, plote nr. 2. Šiam sluoksniui priklauso duobė su geležies ir spalvotųjų metalų lydymo šlako gabalais. Pastaroji pagal stratigrafiją datuojama XIV - XV amžių riba. Kiemo pietinėje dalyje archeologinės priežiūros metu 1,4 – 1,8 m gylyje buvo aptiktas XVII a. horizontas su krosnies liekanomis ir dviem šiukšlių duobėmis, kurių sienelės klotos lentomis. Pastarosiose buvo nemaža keraminių ir stiklinių indų fragmentų (Katalynas K., 1-1683).

Ties kvartalo viduriu šiaurės – pietų kryptimi kasant trasą, atskirose atkarpose kultūrinio sluoksnio storis svyravo nuo 0,9 m iki 3,0 m. Sluoksnis storėjo į šiaurę. Atskiri horizontai dokumentacijoje neįvertinti. Dokumentacijoje nėra pjūvių horizontalaus pririšimo; neįmanoma lokalizuoti atskirų pjūvių atkarpos. Rastoji archeologinė medžiaga datuojama XVI - XVII amžiais (Tebelškis P., 1-650).

Ties Šv. Kazimiero ir Augustinų gatvių sankirta kastuose šurfuose įžemis pasiektas viename šurfe 3,3 – 3,7 m gylyje. Virš įžemio buvo dešimt 0,02 – 0,23 m storio tarp sluoksnių be radinių. Aukščiau buvo neaiškaus datavimo akmenų grindinys, o virš jo – suardyti sluoksniai. Pastaruosiuose aptikti atsitiktiniai XVI - XVII a. datuoti archeologiniai radiniai (Daminaitis V., 1-2627).

Pietvakariniam kvartalo kampe, pastato Subačiaus g. 2 kieme buvo aptiktas 1,2 – 1,9 m storio kultūrinis sluoksnis. Apatinis 0,6 – 1,2 m storio molio

su pilkos žemės priemaiša horizontas datuotinas XVI - XVII amžiais. Virš jo buvęs horizontas maišytas (Žukovskis R., 1-2269).

49 kvartala riboja Subačiaus, Šv. Dvasios, Bazilijonų ir Aušros Vartų gatvės. Nugriauto pastato Subačiaus g. 11 vietoje, šalia Subačiaus gatvės (t.y. šiaurinėje valdos dalyje), perkasoje 2 aptiktas 1,8 – 2,3 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš žemio buvo 0,3 – 0,5 m storio XIV a. II pusės – XV a. pradžios horizontas. Čia aptiktas vienalaikis minėtam horizontui puodžiaus gamybinio broko sąslavynas (Sarcevičius S., 1-2591). Antras virš žemio buvo 0,2 – 0,3 m storio XV a. horizontas; trečiasis – 0,7 m storio XVI - XVII a. horizontas; aukščiau – vėlyvasis (XVIII - XX a.) horizontas. Kiemo gilumoje, perkasoje nr. 1 aptiktas 4,9 m storio kultūrinis sluoksnis. Ankstyviausias - 0,55 m storio žemės su mediena horizontas, pagal keramiką datuojamas XIV a. pabaiga – XV a. pradžia (Raškauskas V., 1-1441). Sklypo šiaurės rytų kampe (perkasoje nr. 3) aptiktas tik įvairialaikį statybų metu suardytas sluoksnis.

Pastato Subačiaus g. 9 kieme aptiktas 2,4 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš žemio buvo 0,1 m storio pilkos žemės su angliukais, mediena, gyvulių kaulais horizontas be datuojančios archeologinės medžiagos. Virš jo buvo 0,04 m storio horizontas su XIV a. pabaigos – XV a. keramika, identiška aprašytam Subačiaus g. 11 puodžiaus gamybinio broko sąslavyne rastų keraminių dirbinių tipams. Aukščiau buvo 8 tarp sluoksniai ir du grindiniai, sudarę 0,7 m storio horizontą; jo datavimas neaiškus. Virš pastarojo konstatuotas 0,1 m storio XVII amžiaus horizontas. Viršuje buvo vėlyvas horizontas (Sarcevičius S., 1-2890).

Pastato Subačiaus g. 7 kiemo pietinėje dalyje aptiktas 2,5 m storio kultūrinis sluoksnis, suardytas XVII amžiuje, čia įrengus stačiatikių kapines (Vaicekaskas A., 1-3179).

Pastato Subačiaus g. 5 kieme aptiktas suardytos struktūros 2,2 – 2,5 m storio kultūrinis sluoksnis. Ankstyviausia archeologinė medžiaga – XIV a. pabaigos buitinė keramika. Kieme aptikti gotikiniai mūrai (Vaitkevičius G., 1-1040).

Pastatų komplekso Subačiaus g. 3 vakariniame kieme aptiktas 1,9 – 2,2 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš žemio buvo 0,05 – 0,3 m storio pilkos smėlingos žemės horizontas be radinių. Virš jo – juodos žemės 0,05 – 0,4 m storio horizontas, datuojamas XV amžiumi. Rytiniame kieme aptiktas storėjantis į pietus (nuo 0,9 m iki 2,0 m) kultūrinis sluoksnis. Virš žemio šiaurinėje atkarpoje buvo 0,05 – 0,2 m storio horizontas be radinių, virš pastarojo konstatuotas 0,3 – 0,5 m storio juodos žemės su organika horizontas, datuojamas XVI – XVII amžiais. Aukščiau buvusių sluoksnių datavimas neaiškus. Analogiška stratigrafija konstatuota ir kitose atkarpose (trasa D), tačiau ten neaptikta radinių (Gendrėnas G., Katalynas K., Vaitkevičius G., 1-940).

Subačiaus g. 1 / Aušros Vartų g. 2 aplinkoje aptiktas 1,1 – 1,6 m storio kultūrinis sluoksnis. Nesuardyti horizontai fiksuoti tik pietinėje pusėje. Virš žemio buvo tamsus žvyringas iki 0,2 m storio sluoksnis be radinių. Aukščiau buvo 0,03 – 0,08 m storio degėsių ruožas, kuriame rastas lanko strėlės antgalis ir XV a. keramika. Aukštesnieji horizontai buvo suardyti. Į šiaurę aptikta ūkinė duobė su XIV a. pabaiga – XV a. pradžia datuotina keramika. Pagal bendrą surinktos ūkinėje duobėje keramikos radinių kolekciją ją galima datuoti XV a. I ketvirčiu (Gendrėnas G., 1-3020).

Šv. Dvasios cerkvės šventoriuje, aplink rytinį ir šiaurinį fasadus kastoje iki 3,0 m gylio trasoje žemis nepasiekta, aptiktas maišytas sluoksnis su XVI - XVII a. radiniais. Šiaurinėje šventoriaus pusėje, trasos kasimo vietoje, žemis

pasiektas 0,8 – 3,0 m gyliuose. Šlaitas žemėja siaurės kryptimi. Maišytoje žemėje gausu žmonių kaulų (Tebelškis P., 1-650).

Nuo pastato Aušros Vartų g. 12 iki posesijos Subačiaus g. 7 pietinės pusės aptiktas 1,5 – 2,7 m storio kultūrinis sluoksnis. Horizontai didesnėje kastos trasos dalyje neišsiskiria. Vakarinėje trasos dalyje, link Aušros Vartų gatvės kultūrinio sluoksnio storis siekė 2,4 – 2,7 metro. Virš įžemio buvo 0,25 – 0,4 m storio juodos žemės horizontas, datuojamas XV amžiumi. Aukščiau buvo 0,15 – 0,25 m storio smėlio ruožas, virš jo – du akmenų grindiniai (chronologija neaiški), aukščiau buvo iki 1,0 m storio pilkos žemės horizontai, spėtinai datuojami XVI - XVII amžiais. Viršutinis 0,4 – 1,1 m storio horizontas – griuvenos (Gendrėnas G., Katalynas K., Vaitkevičius G., 1-940).

Priešais Šv. Dvasios cerkvės vakarinį fasadą kastoje trasoje (Gendrėnas g., Katalynas K., Vaitkevičius G., 1-940, perkasa E) konstatuotas 0,7 – 1,7 m storio maišytas sluoksnis. Apatinėje sluoksnio dalyje kartu rasta XIV a. pabaigos – XV a. pradžios bei XVI - XVII amžių archeologinė medžiaga.

Pietinėje šventoriaus dalyje, pastato viduje kastoje perkasoje aptiktas 1,9 – 2,1 m storio kultūrinis sluoksnis. Tyrimų ataskaitos tekste klaidingai nurodyta, kad visas kultūrinis sluoksnis yra permaišytas. Sprendžiant pagal grafinę fiksaciją, dalyje kasinėto ploto virš įžemio buvo 0,2 – 0,35 m storio tamsiai pilkos smėlingos žemės horizontas, virš jo – degėsių ruožas, virš degėsių – 0,2 – 0,4 m storio tamsios žemės su degėsiais horizontas. Pastarojo viršuje aptiktas nesuardytas akmenų grindinys. Perkasos siaurės rytų pusėje išsiskyrė dvi ūkinės duobės, vienalaikės su apatiniu horizontu. Tyrimų ataskaitoje radiniai nesusieti su horizontais. Ankstyviausi minimi radiniai datuojami XIV amžiumi (Ušinskas V., 1-1072).

50 ir 51 kvartalus riboja Didžioji, Aušros Vartų, Bazilijonų ir Arklių gatvės, o skiria Etmonų gatvė.

Kvartalo šiauriniame pakraštyje, nenumeruotame kvartaliuke tarp Etmonų ir Pasažo gatvių, Etmonų ir Arklių gatvių sankirtoje aptiktas 1,3 m storio suardytas kultūrinis sluoksnis be radinių (Luchtanienė D., 1-3086). Pastato Arklių g. 10 viduje konstatuotas 2,0 – 2,6 m storio kultūrinis sluoksnis. Apatinis 0,6 – 0,75 m storio horizontas datuojamas XV amžiumi, virš jo buvo 0,4 – 1,2 m storio tamsiai pilkos žemės su degėsiais XVI - XVII amžių horizontas (Daminaitis V., 1-2472).

Centrinėje kvartalo dalyje kasant trasas, aptiktas apie 1,1 m storio suardytas sluoksnis su XVI - XVII a. radiniais (Luchtanienė D., 1-1364). Kasant šurfus vienu atveju (šurfe nr. 2) pataikyta į kažkokios XVI a. patalpos vietą – 3,2 m gylyje aptiktos krosnies liekanos, įžemis nepasiektas. Virš krosnies susiformavęs 0,2 m storio horizontas su XVI a. radiniais. Kitu atveju (šurfas nr. 1) konstatuotas 2,2 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo 0,6 m storio XVI a. horizontas; aukščiau sluoksniai suardyti (Luchtanienė D., 1-3235).

Pastato Aušros Vartų g. 5 kieme, prie korpuso sienos aptiktas 0,2 – 0,35 m storio XIX - XX a. sluoksnis; po juo buvo įžemis. Perkasime gotikinio pastato pamatams aptikta medžiaga, datuojama laikotarpiu nuo XIV - XV a. ribos iki XVI a. I pusės. Rūsio laiptinės užpylime aptikta nemaža archeologinių radinių, datuojamų XVI a. – XVII a. II puse (Misiukaitė – Luchtanienė D., 1-1559).

Pastato Arklių g. 16 viduje aptiktas 1,8 – 2,2 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo 0,1 – 0,2 m storio tamsiai pilkos žemės sluoksnis be radinių. Virš jo esančiame 0,05 – 0,15 m storio, degėsių prisotintame horizonte aptikta XVI a. datuotina keramika. Aukščiau esantis 0,4 – 0,54 m storio sluoksnis – vėl

be radinių; virš pastarojo buvo 0,4 – 0,45 m storio XVII a. horizontas (Vainilaitis V., 1-3160).

Prie unitų Šv. Trejybės cerkvės pietinės ir šiaurinės sienų iškasta po vieną perkasą. Teaptiktas laidojant suardytas 1,9 – 2,3 m storio sluoksnis su suverstais žmonių kaulais ir atsitiktiniais XVII a. datuotinių koklių fragmentais (Stankevičius G., 1-2024).

Pastato Arklių g. 6 tarpuvartėje susiformavęs 1,0 m storio maišytas sluoksnis (Vaitkevičius G., 1-889).

Didžiojoje gatvėje kastoje trasoje konstatuotas 1,6 – 1,9 m storio kultūrinis sluoksnis. Apatiniuose dviejuose po 0,2 – 0,35 m storio horizontuose aptikta XV amžiaus keramika. Juos dengė 0,1 – 0,6 m storio pilkos žemės su smėliu sluoksnis, storėjantis į šiaurę. Autoriaus nuomone, jis supiltas lyginant kelia (Vaicekuskas A., 1-2939, p. 5). Virš jo buvo 0,1 – 0,3 m storio juodos žemės su XVI a. – XVII a. I pusės archeologine medžiaga horizontas. Pastarajame aptikta smulkių akmenukų, ataskaitos autoriaus įvardijamų kelio dangos liekanomis. Aukščiau buvę du 0,2 m ir 0,1 – 0,3 m storio horizontai be radinių laikytini gatvės paviršiumi. Jie datuojami XVII a. viduriu – II puse.

52 kvartala riboja Karmelitų, Arklių ir Visų Šventųjų gatvės

Kvartalo pietinėje pusėje aptiktas 1,2 – 2,2 m storio labai apardytas kultūrinis sluoksnis. Nesuardyta kultūrinio sluoksnio struktūra užfiksuota perkasoje nr. 14 ir nr. 21. Perkasoje nr. 14 virš įžemio buvo 0,2 m storio pilkos žemės sluoksnis su XV - XVI a. keramika ir stulpaviečių žymėmis, kurias autorius manė esant tvoros pėdsakais. Aukščiau buvusį 0,6 – 0,7 m storio pilkos žemės su degėsiais sluoksnį autorius datavo XVI amžiumi. Sprendžiant pagal jame aptiktą plokštinį koklį su dvigalviu ereliu ir herbu “Leliwa”, sluoksnis negali būti ankstesnis kaip XVI - XVII a. ribos. Perkasoje 21 virš įžemio buvo 0,15 – 0,2 m storio pilkos žemės su pelenais horizontas. Autorius sluoksnį datavo XVI a. II puse – XVII a. pradžia. Virš jo buvęs 0,2 – 0,3 m storio horizontas datuotas XVII a. I puse. Viršutiniai sluoksniai suardyti (Dzikas L., 1-711).

Centrinėje kvartalo dalyje, paminklo “Seserys” vietoje aptiktas 1,3 – 1,8 m storio kultūrinis sluoksnis. Apatiniame 0,1 – 0,2 m storio juodos žemės horizonte buvę radiniai neminimi. Konstatuojama, jog visi radiniai surinkti ekskavatoriaus iškastose žemėse; jie datuojami XV - XIX amžiais (Gendrėnas G., 1-2455, p. 7, 10).

53 kvartala riboja Visų Šventųjų, Rūdninkų ir Pylimo gatvės.

Gynybinės sienos viduje esanti kvartalo dalis iš esmės netyrinėta, tešurfuoti Visų Šventų bažnyčios pamatai; įžemis aptiktas 5,6 m gylyje. Daugiau duomenų apie kultūrinį sluoksnį nėra (Racevičienė J., 5-413).

Miesto sienos Rūdninkų vartų viduje aptiktas 2,1 – 2,3 m storio kultūrinis sluoksnis, kuriame buvo trys tarpuvartės akmenų grindiniai. Virš įžemio buvo 0,15 m storio pilkos žemės horizontas. Jo viršuje aptiktas akmenų grindinys, datuojamas XVI a. viduriu. Jį praardžius, buvo paslėptas 1492 – 1567 m. kaldintų monetų lobis. Tarp apatinio ir vidurinio grindinių buvo tamsios žemės ir griuvenų tarp sluoksniai be datuojančios medžiagos, sudarę 0,3 – 0,7 m storio horizontą. Tarp vidurinio ir viršutinio grindinių buvo pilkos žemės su griuvenomis sluoksnis, kuriame aptikti trys variniai Jono Kazimiero šilingai (XVII a. 7-as dešimtmetis). Virš trečiojo grindinio buvo maišytas sluoksnis (Patkauskas S., 1-1866; Patkauskas S., 1-2407).

Pylimo g. 45, gynybinės sienos išorėje aptiktas apie 4,5 m storio kultūrinis sluoksnis (perkasimuose – iki 6,9 m storio). Apatinis, 0,4 m storio horizontas

datuojamas XIV a. pabaiga – XV amžiumi. Virš jo esantis – 0,06 – 0,08 m storio, datuojamas XV - XVI amžių riba, susiformavęs prieš miesto gynybinės sienos statybą. Virš pastarojo buvo 0,06 – 0,1 m storio XVI a. I pusės sluoksnelis. Aukščiau buvę sluoksniai nukasti XIX amžiuje, statant namą su rūsiais (Sarcevičius S., 1-3182; Legaitė R., 5-302, p. 9 – 10).

54 kvartalą riboja Karmelitu, Arklių, Didžioji ir Visų Šventųjų gatvės. Kasinėta tik priešais “Astrijos” viešbučio fasadą. Konstatuotas 1,9 m storio kultūrinis sluoksnis; datuojančios medžiagos nerasta. Virš žemio buvo 0,1 – 0,35 m storio pilkos smėlingos žemės horizontas. Aukščiau – XX amžiuje suformuoti sluoksniai (Vaitkevičius G., 1-1115).

55 kvartalą riboja Vokiečių, Mėsinių ir Rūdninkų gatvės. Pastato Mėsinių g. 4 kieme aptiktas 2,8 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš žemio konstatuoti du po 0,15 – 0,36 m storio humuso prisotinti horizontai. Apatiniame radinių neaptikta, viršutiniame buvo XVI - XVII a. keramika. Aukščiau buvo maišyta žemė su griuvenomis. Tirtame plote aptikti du šulinių rentiniai iš medinių rąstų, užversti smėlinga žeme su XVII - XVIII a. keramikos šukėmis. Šulinių dugnai buvo 2,65 m gylyje (Patkauskas S., 1-1590).

Šiuolaikinio meno centro kieme žemis pasiektas 1,85 – 2,0 m gylyje. Kultūrinio sluoksnio struktūra suardyta, radinių neaptikta (Juodagalvis V., 1-1445).

56 kvartalas – tai skveras, ribojamas Rūdninkų, Ligoninės, Mėsinių, ir Dysnos gatvių. Istorinių ir archeologinių tyrimų nebuvo.

57 kvartalą riboja Ligoninės, Pylimo ir Rūdninkų gatvės. Tyrinėta kvartalo pietinė dalis, t.y. pastatų Rūdininkų g. 11, 13 15 aplinka ir vidus. Plataus masto kasinėjimai (vadovas – S.Patkauskas) vyko kelis metus, tačiau apie juos turima labai mažai duomenų. Ataskaitoje nr. 1-1383 tėra brėžiniai, įžanga ir istorinių duomenų apžvalga. Ataskaitoje nr. 1-1866 tyrimų rezultatai apžvelgiami probėgomis, atskiri kultūrinio sluoksnio horizontai necharakterizuojami. Abiejose ataskaitose minimi tik XVI - XVII a. radiniai. Pietiniame kvartalo kampe buvusių Rūdninkų vartų kasinėjimų rezultatai aptariamai aprašant kvartalo nr. 53 tyrimus (žr. aukščiau).

Nesuardytos struktūros kultūrinis sluoksnis matomas trijuose, tekste nekommentuotuose pjūvių brėžiniuose. Pjūviuose nr. 1, 2 fiksuotas pastato Rūdininkų g. 13 kiemo pietinėje dalyje aptiktas 1,7 – 1,8 m storio kultūrinis sluoksnis (Patkauskas S., 1-1383, brėž. nr. 6). Pjūvyje nr. 3 matomas pastato Rūdininkų g. 13 kiemo vakarinėje dalyje, prie miesto gynybinės sienos vidaus aptiktas 3,2 m storio kultūrinis sluoksnis (Patkauskas S., 1-1866, brėž. 13).

58 kvartalą riboja Pylimo, Žemaitijos, Šiaulių, Mėsinių ir Ligoninės gatvės. Tyrinėta kvartalo pietrytinė dalis. Pastato Ligoninės g. 4 kieme aptiktas 2,7 m storio kultūrinis sluoksnis, suformuotas po II Pasaulinio karo. Aptikta atsitiktinių XVII - XX a. radinių (Jankauskas A., 1-719). Po pastatu konstatuotas 2,3 m storio maišytas kultūrinis sluoksnis, susiformavęs XX amžiuje. Žemis nepasiektas (Patkauskas S., 1-643).

Pastato Ligoninės g. 6 aplinkoje aptiktas 1,8 – 2,2 m storio kultūrinis sluoksnis (šurfe nr. 1 – 2,2 m, šurfe nr. 2 – 1,8 m, šurfe nr. 4 – 1,8 m storio). Ankstyviausias 0,2 – 0,45 m storio horizontas datuojamas XIV a. pabaiga – XV amžiumi. Virš jo buvęs 0,25 – 0,35 m storio horizontas datuojamas XV a. pabaiga – XVI a. pradžia ir siejamas su šio kvartalo apgyvendinimo pradžia (Jučienė I., 1-885, p. 40 – 41) nenurodant, kuo paremtas datavimas.

Pastato Žemaitijos g. 13 pietinio korpuso vietoje aptiktas apie 3 m storio kultūrinis sluoksnis (duobėse storesnis, negu nurodytasis). Virš įžemio buvo 0,2 – 0,75 m storio juodos žemės su degėsiais ir organika horizontas. Jame rasta keramika gali būti datuojama nuo XIV a. pabaigos iki XV a. pradžios, kai kurie fragmentai – iki XV a. vidurio. Ankstyviausio horizonto laikotarpiui priskirtini ir medinių pastatų pėdsakai, aptikti įžemyje. Antras virš įžemio buvęs 0,5 – 0,9 m storio horizontas datuojamas XVI amžiumi. Trečiasis, 0,2 – 0,4 m storio horizontas datuojamas XVII amžiumi. Aukščiau buvo XVIII - XX a. sluoksniai (Grišinas V., 1-1454).

Mėsinių g. 8/11 aptiktas 2,0 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo 0,15 – 0,25 m storio pilkos žemės su degėsiais horizontas. Jame aptikti archeologiniai radiniai datuojami XV amžiumi – XVI a. pradžia. Antras virš įžemio horizontas (juoda žemė su degėsiais, gyvulių kaulais) buvo 0,2 – 0,35 m storio; jis datuojamas XVI amžiumi. Trečias – 0,5 m storio pilkos žemės su griuvenomis horizontas datuotinas XVI a. – XVII a. pradžia. Virš jų buvo maišyta žemė (Gendrénas G., 5-3892). Vakarinėje tyrinėto sklypo dalyje aptikta atsitiktinių XIV a. pabaigos keraminių šukių (Astrauskas A., 1-1587, p. 9).

59 kvartala riboja Dysnos, Šiaulių, Mėsinių ir Ašmenos gatvės.

Pastato Šiaulių g. 3 vietoje įžemis aptiktas 1,8 – 2,2 m gylyje. Nesuardytos struktūros kultūrinis sluoksnis išlikęs fragmentiškai. Virš įžemio buvo 0,2 – 0,35 m storio juodos žemės horizontas. Jame rasti kokliai datuojami XVI a. viduriu – XVII a. pradžia, buitinė keramika – XVII amžiumi. Aukščiau buvo iki 0,5 m storio smėlio klodas be radinių. Virš smėlio – apie 0,3 m storio juodos žemės sluoksnis; jo chronologija neaiški. Aukščiau – maišyta žemė (Tebelškis P., 1-721).

Pastato Mėsinių g. 5/2 kieme aptiktas 1,5 m storio kultūrinis sluoksnis. Apatinis 0,15 – 0,2 m storio juodos žemės su degėsiais horizontas datuojamas XVII amžiumi. Virš jo buvo 0,25 – 0,4 m storio smėlio sluoksnis be radinių. Aukščiau – 0,1 m storio juodos žemės horizontas, kuriame aptikta XVII - XIX a. keramikos. Viršuje buvo smėlio ir maišytos žemės horizontai (Vainilaitis V., 1-2919).

60 kvartalas – tai tuščias sklypas, ribojamas Dysnos, Ašmenos ir Mėsinių gatvių. Istoriniai ir archeologiniai tyrimai nevykdyti; archeologinių duomenų nėra.

61 kvartala riboja Vokiečių, Šv. Mikalojaus, Ašmenos ir Mėsinių gatvės.

Ašmenos – Mėsinių gatvių kampe įžemis pasiektas maždaug 3,0 m gylyje. Virš įžemio buvo 0,2 m storio tamsios žemės su organika horizontas, datuojamas XV – XVI amžių riba. Antrame virš įžemio horizonte, siekusiame 0,2 – 0,35 m storį, rasta XVI - XVII amžių archeologinė medžiaga. Trečiame, 0,25 – 0,3 m storio horizonte, sudarytame iš tamsios žemės su griuvenomis, aptikta XVI - XVII a. statybinė ir buitinė keramika. Aukščiau buvo maišyta žemė (Patkauskas S., 1-1526).

Pastato Vokiečių g. 8 kieme archeologiniai tyrimai nutraukti, tepasiekus XVI a. horizontą, o apatinė kultūrinio sluoksnio dalis nukasta su buldozeriu; iespėta užfiksuoti kelių viršutinių horizontų planus (žr. Patkauskas S., 1-1446, p. 5 – 6).

62 kvartala riboja Pylimo, Žemaitijos, Šv. Mikalojaus ir Lydos gatvės.

Lydos g. 5 buvo konstatuotas nuo 2,0 iki 3,2 m storio kultūrinis sluoksnis. Kadangi apie 1800 m² dydžio plotas buvo iškastas sausio – vasario mėnesiais ir tyrimai apsiribojo pripuolama fiksacija bei radinių surinkimu iš ekskavatoriaus kasamos duobės šlaito, todėl ir šių tyrimų duomenys gana kuklūs (pavyzdžiui, iš apatinio horizonto tesurinkta 21 šukė). Virš įžemio buvo apie 0,5 m storio XIV a. II

pusės horizontas. Aukščiau buvę horizontai sunkiai identifikuojami ir neapibūdinti. Galima tik paminėti, kad viršutinio suardyto sluoksnio storis svyravo nuo 1,2 m iki 1,5 m (Patkauskas S., 1-1079).

Pastato Lydos g. 3 kieme kasant iki 1,5 m gylio nepasiekti nei nesuardytos struktūros kultūrinio sluoksnio horizontai, nei įžemis; radinių neaptikta (Tebelškis P., 1-956).

Pastato Žemaitijos g. 6 vietoje buvusioje perkasoje aptiktas 2,8 – 3,2 m storio natūraliai susiformavęs kultūrinis sluoksnis; tame pat sklype kastuose šurfluose konstatuotas 2,7 – 4,2 m storio kultūrinis sluoksnis (gal būt, kai kur pataikyta į senovines duobes). Perkasoje virš įžemio buvo 0,4 – 0,5 m storio XIV a. II pusės – pabaigos horizontas. Įžemyje konstatuoti šio horizonto formavimosi laikotarpio medinių pastatų pėdsakai. Antras virš įžemio horizontas siekė 0,45 m storį, jis datuojamas XV amžiumi. Trečias – 0,2 m storio XVI - XVII a. horizontas. Aukščiau buvo maišyta žemė (Patkauskas S., 1-1071). Atrodo, kad šurflų vietose kultūrinis sluoksnis nesuardytas, nors atskirų šurflų kultūriniai sluoksniai tarpusavyje nesisieja (Patkauskas S., 1-641).

Pastato Žemaitijos g. 8 kieme ankstyvieji (t.y. XIV - XVII a.) kultūrinio sluoksnio horizontai suardyti XVIII amžiuje, kasant duobes. Ankstyviausia tyrimų metu rasta archeologinė medžiaga datuojama XIV a. II puse (Jankauskas A., 1-833). Prie gatvės kastoje perkasoje viršutiniai horizontai iki 2,0 m gylio buvo nukasti ekskavatoriumi, nedalyvaujant archeologui. Kiek tyrinėtas tik apatinis, 0,25 – 0,5 m storio XIV a. II pusės – XV a. pradžios horizontas.

Priemiesčiai. Antakalnis (73, 74 kvartalai ir į šiaurės rytus nuo jų esanti teritorija).

Šalia pastatų komplekso Antakalnio g. Nr. 27 (Trinitorių vienuolyno) aptikta ūkinė duobė su XVII a. radiniais. Dalis radinių datuoti XVII a. I puse, t.y. laikotarpiu iki vienuolių pakvietimo ir vienuolyno steigimo (Katalynas K., 1-3597).

Ties pastatu T.Kosciuškos g. 36 tyrinėta apatinė terasa, aptiktas 1,2 – 2,5 m storio kultūrinis sluoksnis, supiltas formuojant Neries krantinę XIX - XX amžiuose. Atsitiktinės keramikos šukės datuojamos XVII - XIX amžiais. Šurfe nr. 2 2,3 m gylyje atidengtas neaiškaus datavimo, 0,2 m storio pilkos dumblingos žemės horizontas; jame radinių neaptikta, įžemis nepasiektas (Katalynas K., 1-2204).

Šalia pastato T.Kosciuškos g. 28 įžemis pasiektas 0,2 - 0,6 m gylyje, archeologinių radinių neaptikta (Daminaitis V., 1-2009). Prie pastato T.Kosciuškos g. 24 įžemis aptiktas 0,4 – 0,6 m gylyje. Radiniai datuojami XIX - XX amžiais (Sarcevičius S., 1-3136).

Prie namo T.Kosciuškos g. 13a aptiktas suardytos struktūros 2,2 – 2,4 m storio kultūrinis sluoksnis; radiniai datuojami XVII - XX amžiais (Vainilaitis V., 1-2145).

Užupis (69 A, 69B, 70A, 70B, 71, 72 kvartalai; dalis 73 kvartalo).

Užupio šiaurės rytų dalyje esančios kalvos šiuo metu įjungtos į 73 kvartalą, apimančią vadinamąjį Kalnų parką su Plikuoju (Trijų Kryžių) kalnu. Tam lemiamą reikšmę turėjo trys veiksniai: a) nuo XIX a. istorikų darbuose nuolat kartojamas spėliojimas, kad Gedimino Kapo ir Bekešo kalnai – buvę piliakalniai; b) dėl tarpukaryje vykusios painiavos su Bekešo kalno lokalizavimu (tuomet Bekešo kalnu buvo vadinama kalvelė į pietryčius nuo Plikojo / Trijų Kryžių kalno); c) pastaruoju metu publikacijose, remiantis pakištais radiniais, iškraipomi 1989 m.

archeologinių tyrimų duomenys. Todėl Užupio archeologinių kasinėjimų nagrinėjimą reikia pradėti nuo pastarųjų tyrimų.

1989 m. buvo šurfuotas visas Bekešo kalno viršus. Aikštelės šiaurinėje ir centrinėje dalyse po velėna buvo nejudintas molis, pietinėje dalyje po velėna buvusiame perkastame sluoksnyje aptikta smulkių XVIII - XIX a. datuotinos keramikos fragmentų ir 1621 m. Zigmanto III Vazos dvidenaris. Pietiniame aikštelės krašte po viršutiniu maišytos pilkos žemės sluoksniu (jame buvo aptikta tik smulkių XVII a. II pusės – XIX a. keramikos fragmentų) atsidengė kapai. Atkasta 30 palaidojimų; išskirta dešimt kapų, šeši iš jų – grupiniai (Misiukaitė – Luchtanienė D., 1-1668). Sprendžiant pagal kape nr. 2 aptiktą Zigmanto III Vazos 1620 m. dvidenarį, grupiniai kapai gali būti siedinami su 1655 m. Maskvos kariuomenės surengtomis skerdynėmis.

Gedimino Kapo kalnas tyrinėtas šešiais šurfais (Misiukaitė – Luchtanienė D., 1-1668, šurfai 13 – 18). Kalno viršuje esančios aikštelės rytinėje pusėje aptikti 4 palaidojimai (šurfas nr. 14). Kapų žemėje rasta XVI - XVII a. datuotinių dubeninių koklių pakraštėlių, atsitiktinai patekęs XIV - XV a. lanko strėlės antgalis. Po kapų duobės kontūru konstatuotas 0,1 m storio molio sluoksnis, giliau buvo įžemis. Vakarinėje aikštelės pusėje šurfe Nr. 13 aptikti artilerijos įtvirtinimai, pagal kartografinę (F.Getkanto ir J.G.M fon Fiurstenhofo planus) ir archeologinę (aptiktas XVII a. viduryje kaldintas Rygos miesto šilingas) medžiaga datuojami XVII a. viduriu ar antra puse. Vakariniame šlaite, už 10 metrų nuo aikštelės pakraščio ir 3 metrais žemiau jos lygio kastame šurfe nr. 16 konstatuotas griovio (gal veikia – duobės) kontūras; jo gylis 0,5 – 0,7 m, plotis viršuje 1,0 m, dugnas vos sprindžio pločio (Misiukaitė – Luchtanienė D., 1-1668, brėž. 11). Archeologinių radinių šiame šurfe neaptikta, jokie statybos pėdsakai neminimi. Gedimino Kapo kalno šlaituose kastuose šurfluose nr. 15, 17, 18 ankstesnių, negu XIX a., radinių neaptikta, konstatuoti tik natūralūs, susiformavę slenkant šlaitams sluoksniai (šurfas nr. 15). Pažymėtina, kad archeologinių kalvos tyrimų metu neaptikta ankstyvosios keramikos fragmentų. Bekešo kalne kastuose dešimtyje šurfų (nr. 3 – 12) nesuardyto kultūrinio sluoksnio ir ankstyvesnių negu XVII a. radinių taip pat neaptikta (Misiukaitė – Luchtanienė D., 1-1668).

Bekešo kalno pietinėje papėdėje, Krivių g. 8 aptiktas 0,3 – 1,1 m storio (storėjantis į vakarus) kultūrinis sluoksnis. Po supiltiniu sluoksniu su atsitiktiniais XVII a. buitinės keramikos ir koklių fragmentais įžemyje aptikta ūkinė duobė su XVI a. keramika (Jankauskas A., 1-2046).

Turgavietėje (Užupio g. 25) aptiktas 0,8 – 1,6 m storio kultūrinis sluoksnis, suardytas XVIII amžiuje. Šurfe nr. 2 virš XVIII - XIX a. datuotinos mūro sienos aptiktas 0,55 m storio horizontas su gausia XV a. – XVII a. buitine keramika. Kokiomis aplinkybėmis čia pateko didelis kiekis ankstyvos keramikos, neaišku (Vaicekuskas A., 1-2937).

Šalia pastatų Užupio g. 2, 4 aptiktas 0,75 – 1,2 m storio kultūrinis sluoksnis (duobėse – iki 2,0 m storio). Brėžiniuose fiksuoti keturi nuo 0,1 m iki 0,35 m storio skirtingos struktūros horizontai. Jų datavimas neaiškus: XVI - XVII a. medžiaga aptikta tik perkasio vietoje ir su konkrečiais horizontais nesiejama, arba ataskaitoje nurodoma “surinkta ekskavatoriaus iškastose žemėse” (Gendrenas G., 1-1018).

Užupio Angelo skulptūros vietoje buvo aptiktas 1,4 – 2,15 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo 0,15 – 0,25 m storio XV a. pradžios horizontas. Netrukus ši vieta buvo apleista ir apsinešė smėliu. XV a. pabaigoje –

XVI amžiuje čia žmonės vėl apsigyveno. Viršutinė kultūrinio sluoksnio dalis susiformavo XIX - XX amžiuose, intensyvių žemės darbų metu; tuomet sunaikinta dauguma čia buvusių XVI - XVII a. horizontų.

Tyrinėtame sklype Malūnų g. 10 aptiktas 1,5 – 1,7 m storio kultūrinis sluoksnis. Horizontai neapibūdinami. Ataskaitoje rašoma, kad valant XVII a. mūrą rasta puodyninių koklių kryžmine anga, datuojamų XV amžiumi. Kiti aptikti radiniai datuojami XV - XVII amžiais (Gendrėnas G., 1-1780).

Sklype šalia pastatų Malūnų g. 3, 5 (buv. elgetaujančiųjų bernardinų vienuolyno ūkiniame kieme) aptiktas daugiau kaip 3,2 m storio kultūrinis sluoksnis. Apatiniai horizontai nebuvo tirti (užpylė gruntinis vanduo), įžemis nepasiektas. Tyrinėtos dalies pietrytinėje pusėje, bandant pasiekti įžemį, iškastas 0,6 m gylio (nuo perkastos 2 dugno) šurfas. Jame aptikti sąnašiniai organikos ir pilko smėlio tarp sluoksniai su XIV - XVI a. keramika, tačiau iki įžemio neprisikasta. Tyrinėto kultūrinio sluoksnio apačioje (2,2 – 2,5 m gylyje nuo žemės paviršiaus) buvo iki 0,5 m storio pilkos žemės su smėlio ir organikos intarpais horizontas. Apatiniame pasiektame horizonte vyravo XVI a. pabaigos – XVII a. pradžios radiniai, kiek mažiau buvo aptinkama pavienių XVI a. I pusės radinių. Sluoksnis apardytas Vilnelės potvynių; dalis lengvesnių radinių vandens atplukdyti iš kitur. Virš aprašytojo buvo 0,6 – 0,8 m storio tamsiai pilkos žemės su griuvenomis horizontas; radiniai datuojami XVI a. pabaiga – XVII a. viduriu. Tyrimų metu konstatuota, jog vietovė (20 cm skersmens rąstų aštrivore aptvertas bernardinų vienuolyno ūkinis kiemas) buvo drėgnas; tai liudija aptiktas medinių bei iš riedulių grįstų latakų tinklas, poliai ir kaladės jiems kalti (Katalynas K., 1-1673, 1-1674).

Dabartinio Užupio rytinėje dalyje, į ŠR nuo Kreivojo skg. ir Polocko g. sankirtos aptiktos istoriniuose šaltiniuose neminimos XVII a. kapinaitės (Girlevičius L., 1-3360).

Paplaujos (Paplavų) priemiestis. Tai 68, 96 A, 96 B, 97 A, 97 B, 98, 99 kvartalai bei Kūdrų parkas.

Paplaujos priemiestyje normalūs archeologiniai tyrimai nevykdyti. Visi duomenys gauti, stebint ekskavatoriumi iškastas duobes ir griovius.

Priemiesčio rytinėje dalyje stebėtas daugiau kaip 3,5 m storio kultūrinis sluoksnis. Jo apatinis, prisotintas organikos horizontas, prasidedantis 1,7 m gylyje, datuojamas XVIII amžiumi. Įžemis nepasiektas (Katalynas K., 1-1442, pjūviai nr. 2 – 7). Priemiesčio centrinėje dalyje, šalia Maironio ir Aukštaičių gatvių sankryžos, įsikąsus iki 3,8 m gylio įžemis ir apatiniai kultūrinio sluoksnio horizontai nepasiekti. 1,7 m gylyje prasidėjo horizontas su organika. Jame aptikti gausūs XVI a. – XVII a. vidurio radiniai. Tranšėjos sienelėje atsidengė medinio ūkinės paskirties statinio su akmenų grindiniu viduje liekanos (Katalynas K., 1-1442, pjūviai nr. 1, 8). Vakarinėje priemiesčio dalyje viršutiniai sluoksniai suformuoti XIX a. pabaigoje – XX a. viduryje, užpilant Vilnelės senvagę, vėliau – griaunant čia buvusį užstatymą ir niveliuojant žemės paviršių. Iki 2,0 m gylio aptinkami XX amžiaus radiniai; gilesniuose sluoksnuose radinių neaptikta. Įžemis nepasiektas (Katalynas K., 1-1442, pjūviai nr. 12 – 16). Kitose priemiesčio vakarinėje pusėje kastose trasose įžemis ar ankstyvi kultūrinio sluoksnio horizontai nepasiekti; atsitiktiniai radiniai datuojami XVII - XX amžiais. Gręžiant nustatyta, kad kultūrinio sluoksnio storis svyruoja nuo 5,5 m iki 9,5 m, tačiau gręžiniai nelokalizuoti, nuorodų į geologinių tyrimų dokumentaciją nėra (Ožalas E., 1-3166, p. 5, 7). Priemiesčio vakariniame pakraštyje, šlaito apačioje aptikta medinių polių eilė – Vilnelės senvagės kairiojo kranto tvirtinimai. Priemiesčio

šiaurės vakarų kampe aptiktą masyvų mūro fragmentą tyrimų autorius laikė miesto gynybinės sienos liekanomis (Patkauskas S., 1-1366). Pastato Maironio g. 19 aplinkoje aptikta medinė atraminė XVII a. karkasinė konstrukcija ir nuo šlaito piltų šiukšlių sankaupa su gausiais XVI a. pabaigos – XVII a. vidurio radiniais (Gendrėnas G., 1-1424).

Subačiaus vartų priemiestis ir Rojaus sodai. Apima 63, 64, 65, 66, 67A, 67B, iš dalies – 76 ir 77 kvartalus, t.y. teritoriją į rytus ir pietryčius nuo Bastėjos bei Šv. Dvasios gatvės.

Atliekant žvalgomojus tyrimus priemiesčio vakariniame pakraštyje, šalia miesto sienos Šv. Dvasios gatvės pietinėje dalyje gręžiniais nustatyta, kad kultūrinio sluoksnis yra 5,4 - 5,5 m storio. Jo apatinė, 1,2 – 3,2 m storio dalis uždūrpėjusi (Vaitiekūnas V., 2-1318/15). Perkasoje nr. 1, kastoje 25 m į šiaurę nuo gręžinio, aptiktas 4,1 m storio kultūrinis sluoksnis. Čia virš įžemio buvo 1,1 m storio horizontas, datuojamas XV - XVI amžių riba. Jame aptiktos aštriakuolių sienos liekanos. Neaišku, ar tai laikinas, mūrinės sienos statybos laikotarpio įtvirtinimas, ar vėlesnė papildoma kliūtis. Virš jo buvo 1,0 – 1,2 m storio XVII amžiaus horizontas. Šalia Subačiaus vartų pietinės pusės (perkasa 3) įžemis pasiektas 3,0 m gylyje. Kultūrinis sluoksnis suardytas XVIII a., statant namą. Šalia Subačiaus vartų šiaurinės pusės (perkasa 4) aptiktas 2,5 m storio, labai apardytas kultūrinis sluoksnis. Apatinio, 0,3 – 0,4 m storio horizonto datavimas neaiškus. Virš jo buvo 0,2 m storio tamsios žemės sluoksnis, datuojamas XV amžiumi; jame aptikta atsitiktinė XIV a. indo šukė. Aukščiau buvę sluoksniai perkasti XX amžiuje. Maždaug 10 metrų į šiaurę nuo Subačiaus vartų (perkasa 5) viršutinė kultūrinio sluoksnio dalis (prie fosos – visas sluoksnis) nukasta 8-ame dešimtmetyje, ekskavatoriumi atkasinėjant gynybinę sieną ir Bastėją. Todėl nesuardyti horizontai aptikti tik arčiau sienos. Virš įžemio čia buvo 0,1 – 0,3 m storio pilkos žemės sluoksnis be radinių, virš jo – XV a. datuojamas akmenų grindinys ir medinės konstrukcijos, tame tarpe – skeltų lentų tvoros. Abu apatiniai horizontai apardyti XVI amžiuje, įkasant aštriakuolių tvorą. Viršuje buvo 0,1 – 0,15 m storio juodos žemės su organika sluoksnis; jame aptikti radiniai datuojami nuo XIV a. iki XVI a. Pastarasis horizontas atsidengė iš karto po velėna (Poška T., 1-3129). Subačiaus vartai pilnai atkasti 1999 metais. Aptiktas tik visiškai suardytas kultūrinis sluoksnis ir labai apardyti vartų likučiai.

Subačiaus g. 15 aptiktas 2,2 – 2,7 m storio natūraliai susiformavęs kultūrinis sluoksnis. Šurfe nr. 4 ankstyvieji kultūrinio sluoksnio horizontai iki įžemio permaišyti XVII amžiuje, nesuardyta tik įžemin įkasta XV a. ūkinė duobė. Nesuardytos struktūros kultūrinis sluoksnis aptiktas tik šurfe nr. 10, tačiau ten buvusiuose trijuose apatiniuose horizontuose (0,1 – 0,2 m storio - pilkos žemės, 0,1 – 0,45 m storio - juodos žemės su odų atraižomis ir balanomis, 0,4 m storio - mėšlo) datuojančios archeologinės medžiagos nerasta. Virš jų esantis apie 0,5 m storio horizontas datuojamas XVI - XVII amžiais. Aukščiau buvo vėlyvas permaišytas sluoksnis (Vaicekauskas A., 1-3135).

Subačiaus g. 21 kieme nesuardytos struktūros kultūrinis aptiktas šurfe nr. 5. Kultūrinio sluoksnio storis 2,9 m. Jame aptikta į įžemį įgilinta ūkinė duobė, datuotina XIV a. pabaiga – XV a. pradžia. Duobės užpilde pasitaiko smulkių plytgalikučių ir čerpių nuolaužų. Virš įžemio buvo 0,2 – 0,4 m storio pilkos smėlingos žemės horizontas, datuojamas XV amžiumi. Aukščiau buvo 0,15 – 0,45 m storio juodos žemės su degėsiais horizontas; jo datavimas neaiškus. Viršutiniai horizontai labai apardyti; juose aptikti XVI - XVII a. radiniai (Katalynas K., 1-838).

Priemiesčio pietrytiniame kampe, Rasų – Gervėčių – P.Višinskio gatvių rajone aptiktas 1,2 – 2,0 m storio kultūrinis sluoksnis. Šurfuose nr. 10, 12, 16 išskirtas 0,4 – 0,5 m storio XVII amžiaus horizontas. Skirtingose vietose sutampa tik šio horizonto storis ir struktūra (40 – 53 cm; pilka žemė su griuvenomis), sluoksnių stratigrafija visuose šurfuose skirtinga. Tik vienu atveju (šurfas nr. 16) XVII a. horizontas buvo virš įžemio (Raškauskas V., 1-2070).

Aušros Vartų (Aštriojo galo, Šv. Nikodemo) priemiestis. Tai dabartiniai 77 (dalis), 78 bei 79 (dalis) kvartalai.

Priemiesčio šiaurinėje dalyje, priešais Aušros Vartus buvo kasami tik geologiniai šurfai ir inžinerinės komunikacijos. Visais atvejais fiksacija paviršutiniška, sluoksniai nedatuoti, vienu atveju radinių neaptikta, dviem atvejais konstatuoti atsitiktiniai XVI - XVII a. radiniai (Tebelškis P., 1-849; Ušinskas V., 1-1015; Grišinas V., 1-1449). 1983 metais šioje teritorijoje aptikti gotikinių mūro sienų fragmentai (Grišinas V., 1-1449). Dalis jų siedintini su šiame rajone buvusiu vandens pompavimo įrenginiu – “rurmusu”, bei akveduku.

Priemiesčio centrinėje dalyje, Lapų gatvėje, į pietus nuo buv. Šv. Nikodemo bažnyčios, 0,4 m gylyje aptiktas palaidojimas karste (be įkapių) ir paskiri žmonių kaulai. Tai istorinių Šv. Nikodemo kapinių likučiai (Raškauskas V., 1-2070, šurfas nr. 17).

Pastato Liepkalnio g. 1 kieme aptiktas iki 3,3 – 4,3 m storio kultūrinis sluoksnis. Apatiniai 1,1 – 2,5 m storio horizontai datuojami XVI amžiumi. Juose daug organikos, pastebėtos medinių pastatų liekanos. Virš jų buvo 0,7 m storio XVII amžiaus horizontas (Stanaitis A., 1-2104).

Bazilijonų gatvės centrinėje ir vakarinėje dalyse, kasant iki 4,5 m gylio griovius, įžemis nepasiektas. Kasinėjimų autoriaus teigimu, 2,4 – 3,7 m storio viršutinėje sluoksnio dalyje buvo aptinkami XVI a. pabaigos – XVII a. radiniai, supilti su gruntu. Apatinių kultūrinio sluoksnio horizontų datavimas neaiškus (Gendrenas G., 1-1017, p. 18).

Rūdininkų ir Šv. Stepono priemiesčiai. Rūdininkų priemiestis formavosi šalia Rūdininkų trakto, už natūralios kliūtis – Kačergos upelio išplautos griovos, skyrusios miesto centrą nuo buvusios į pietvakarius teritorijos. Šv. Stepono priemiestis tęsėsi nuo Rūdininkų priemiesčio į pietvakarius, išilgai kelio, iki Šv. Stepono bažnyčios ir beturčių kapinių.

Abu priemiesčiai labai mažai tyrinėti. Pylimo g. 51 kasantis iki 3,8 m gylio įžemis nepasiektas. Iki 1,7 – 2,0 m gylio buvo perkasta žemė, apatinių horizontų datavimas neaiškus. Ankstyviausi aptikti radiniai datuojami XV amžiumi (Poška T., 1-2443).

Pylimo g. 45 konstatuotas maišytas žemių sluoksnis, įžemis aptiktas apie 1,0 m gylyje (Vaitkevičius G., 1-1450). Pastato Raugyklos g. 3 kieme kasantis iki 2 m gylio įžemis nepasiektas; nuo 1,5 m gylio prasidėjo XVII a. sluoksnis (Vainilaitis V., 1-2302).

Šv. Stepono bažnyčios šventoriuje aptiktas laidojant suardytas 3,8 m storio kultūrinis sluoksnis su XVII a. kapais (Sarcevičius S., 1-2090).

Trakų vartų priemiestis ir Vingriai.

Naugarduko g. 3 aptiktas 1,2 – 1,5 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo 0,05 – 0,3 m storio tamsios žemės horizontas be radinių. Aukščiau buvusioje maišytoje žemėje rasta XVII - XVIII a. keramika (Stankevičius G., 1-1928).

Naugarduko g. 18 aptiktas 1,7 – 2,5 m storio XIX - XX a. kultūrinis sluoksnis (Luchtanienė D., 1-3109). Mindaugo g. 13 aptiktas 0,6 – 1,1 m storio

XIX - XX a. kultūrinis sluoksnis (Poška T., 1-2606). Mindaugo g. 14, 16 šalia gatvės buvo 1,3 – 1,5 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo 0,05 – 0,1 m storio XVII a. horizontas (Grišinas V., 1-2327, šurfai 3, 4). Teritorijos gilumoje, toliau nuo gatvės konstatuotas tik 1,2 – 2,3 m storio maišytos žemės sluoksnis, suformuotas XIX - XX amžiuose (Grišinas V., 1-2327; Daminaitis V., 1-2831). Aptiktos XIX a. datuotinos kapinaitės (Daminaitis V., 1-3573).

Vingrių g. 6 aptiktas suardytas kultūrinis sluoksnis su negausiais XVII a. radiniais (Sarcevičius S., 1-3568).

J.Basanavičiaus g. 2, 4 aptiktas apatinis neintensyvus kultūrinio sluoksnio horizontas pagal buitinę keramiką datuotinas XV a. pab. – XVI a. pr. (Sarcevičius S., 1-3564, 1-3566).

J.Basanavičiaus g. 8 aptiktas 0,5 – 2,0 m storio XX amžiuje permaišytos žemės sluoksnis. Ankstyviausi, kiemo gilumoje maišytoje žemėje aptikti radiniai datuojami XVII amžiumi (Vaicekuskas A., 1-2944). J.Basanavičiaus g. 14 aptiktas tik 1,1 – 1,8 m storio XIX - XX a. maišytos žemės sluoksnis (Žukovskis R., 1-2440).

J.Basanavičiaus g. 9 aptiktas 1,7 – 3,5 m storio suardytos struktūros kultūrinis sluoksnis; ankstyviausia jame aptikta archeologinė medžiaga datuojama XVI a. pabaiga (plokštiniai kokliai) ir XVI - XVII amžiais (buitinė keramika) (Stankevičius G., 1-1929).

Reformatų kapinių vietoje aptiktas 2,8 – 3,3 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo 0,1 – 0,2 m storio juodos žemės (kai kur - su organika) horizontas, datuojamas XV amžiumi. Virš jo didesnėje kastų trasų dalyje konstatuotas 0,1 – 0,4 m storio smėlio sluoksnis. Aukščiau – kapų nesuardyto XVII a. horizonto liekanos (Dzikas L., 1-716; Vaitkevičius G., 1-854).

Pylimo g. 7 aptiktas 1,4 – 3,0 m storio kultūrinis sluoksnis. Daugumoje kastų šurfų konstatuotas suardytas struktūros kultūrinis sluoksnis. Šurfluose nr. 1, 2 virš įžemio buvo išskirtas 0,8 – 1,5 m storio pilkos žemės su degėsiais horizontas, tačiau be radinių. Virš jo buvusiuose horizontuose aptikta XVI - XIX a. keramika (Poška T., 1-1953; Vainilaitis V., 1-2023).

Teatro g. 9 aptiktas apie 4,0 m storio kultūrinis sluoksnis. Jo apatinis, 2,0 m storio, juodos žemės su degėsiais horizontas pagal vieną keramikos šukę datuojamas XVI - XVIII a. Virš jo buvęs XIX - XX a. supiltas gruntas (Daminaitis V., 1-2202).

Teatro g. 6 aptiktas 0,7 – 1,7 m storio XIX - XX a. kultūrinis sluoksnis. Ankstyviausi maišytose žemėse aptikti radiniai datuojami XVII amžiumi (Daminaitis V., 1-2201).

K.Kalinausko g. 2, 4 aptiktas 2,2 – 3,3 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo du – trys 0,15 m, 0,3 m, 0,6 m storio horizontai, tačiau jie nedatuojami. Minimos atsitiktinės XVII - XIX a. šukės (Daminaitis V., 1-3064).

K.Kalinausko g. 13 aptiktas 1,0 – 2,3 m storio suardytos struktūros kultūrinis sluoksnis. Ankstyviausia rasta medžiaga – XVI a. kokliai; gausu XVII a. buitinės keramikos (Vaicekuskas A. 1-2256).

Vilijos vartų ir Šlapiasis priemiesčiai (kvartalai nr. 8 – 13; dalis kvartalo nr. 14)

Šiaurinėje 8 kvartalo dalyje, statant buv. Rusų dramos teatro pastatą, kultūrinis sluoksnis nukastas iki nejudinto smėlio. Kvartalo centrinėje ir rytinėje dalyje iškasti 3 žvalgomieji šurfai. Pastato Vilniaus 25 kieme kastame šurfe po 1,3 m storio supiltų griuvenų sluoksniu aptiktas XIX a. mūras, apatiniai kultūrinio sluoksnio horizontai nepasiekti. Islandijos g. 3 / Jogailos g. 18 po 1,2 m storio

maišytu sluoksniu su XIX a. radiniais aptiktas pilkos smėlingos žemės sluoksnis be radinių. Pastarojo datavimas neaiškus (Katalynas K., 1-3352).

Archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis yra vakarinėje 9 kvartalo pusėje, maždaug 40 metrų pločio juostoje išilgai Vilniaus gatvės. Vilniaus g. 18 aptiktas 1,9 - 2,6 m storio kultūrinis sluoksnis (Lisanka A., 1-566). Virš žemio išskirti 0,05 – 0,2 m storio XIV a., 0,1 – 0,2 m storio XV a., 0,3 – 0,4 m storio XVI - XVII a. horizontai. Gedimino g. 14 kieme yra iki 1,35 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio apatinėje dalyje aptikti XIV – XV a. ribos ir XV a. pirmos pusės, iki 0,85 m storio horizontai (Poška T., 1-2255). Pastarajame buvo medinio pastato su židiniu pėdsakai. XVI - XVIII a. sluoksniai nukasti ankstesnių XX a. vykusių teritorijos lyginimo darbų metu, todėl dabar virš XV a. horizonto yra 0,5 m storio XX a. supiltas gruntas. 1999 metais ties pastato Gedimino pr. 16 šiaurinė siena buvo aptiktas 2 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio apatiniame horizonte buvo pilkos smėlingos žemės horizontas su XIV – XV a. ribos buitinės keramikos šukėmis. Faktūros požiūriu šis horizontas yra analogiškas aptiktojo Vilniaus g. 18 apatinio sluoksnio daliai. Tyrimų metu aptikti senojo trakto link brastos per Nerį paviršius iš suplūkto žvyro ir XVI a. datuotinas Vilniaus (“Vilijos”) gatvės akmenų grindinys. Skverelyje priešais pastatus Gedimino pr. 14, 16 virš žemio buvo 0,85 – 1,3 m storio XVII a. kultūrinio sluoksnio horizontas. Jame rasta XIV a. ir XV a. archeologinės buitinės keramikos. Aukščiau buvo XX a. susiformavęs horizontas. Ties pastato Vilniaus g. 12 pamatu aptiktas tik 1,9 m storio XIX - XX a. kultūrinis sluoksnis (Vaicekuskas A., 1-2655; Sarcevičius S., 1-3221, 1-3366).

Ties pastato Gedimino pr. 12 vakarinės sienos viduriu 1983 metais buvo iškastas žvalgomasis šurfas. Kultūrinio sluoksnio apatinėje dalyje, 1,5 – 1,7 m gylyje aptikta stačiakampė neaiškios paskirties duobė lentomis klotomis sienomis. Duobės užpilde, pilkoje smėlingoje žemėje, aptikta degėsių, smulkių keraminių šukių, susilydžiusio žalvario gabaliukų ir apatinis arklio žandikaulis. Duobės datavimas neaiškus. L. Dzikas savo 1990 m. darbe ją siejo su Šventaragio slėniu (Dzikas L., 5-5139, p. 14).

Vidurinėje kvartalo dalyje archeologinis sluoksnis neaptiktas (Jankauskas A., 1-853; Zabiela G., 1-2759; Zabiela G., 1-2761). G. Zabiela padarė išvadą, kad “Vilniaus bankas” (Gedimino pr. 12) statytas ant kalvelės, ją niveliavus. Todėl palei pastato vakarinę dalį nėra jokio kultūrinio sluoksnio, iškart po šaligatviu yra žemis. Pažymėtina, jog tranšėjos komunikacijoms šiaurinė dalis buvo kasama vos už kelių metrų nuo 1983 m. tyrinėto šurfo (žr. aukščiau) vietos.

Vakarinėje kvartalo dalyje, palei Labdarių gatvę aptiktas nuo 1 iki 3 m storio kultūrinis sluoksnis. Jame radinių arba nerasta, arba kartu rasti XVI - XX a. radiniai (Patkuskas S., 1-960; Juodagalvis V., 1-1013). Kasant duobę pastato Vilniaus g. 18 pamatams, aptikta atsitiktinai patekusi V a. datuotinos šaukštinės antkaklės dalis.

Į **Šlapiąjį priemiestį** patenkantis 10 kvartalas buvo pelkėtoje žemumoje, telkšojusioje nuo Dominikonų aukštumos rytinės papėdės iki Vilnelės senosios vagos ir Kačergos-Vilnelės santakos. Į šią žemumą taip pat patenka 11, 17, 18, 25 kvartalai. Būtent pelkėta vieta paaiškinamas faktas, jog vakarinė 25 kvartalo pusė bei 10, 11, 17, 18 kvartalai palyginti vėlai apgyvendinti.

Lietuvos Banko teritorijoje iki 1,7m gylio iškastoje perkasoje iki archeologinių sluoksnių nebuvo prisikasta (Daminaitis V., 1-2486).

Pietinėje kvartalo dalyje, Odminių 7, 9 (Stankevičius G., 1-1879) buvo 1,9 - 2,9 m storio kultūrinis sluoksnis. Po 1,0 - 1.4 m storio XX a. maišytomis žemėmis aptiktas iki 1,3 m storio XVII a. kultūrinio sluoksnio horizontas su gausia XVI –

XVII a. archeologine medžiaga. Po kultūriniu sluoksniu aptikta keletas į durpes įkastų medinių kubilų, veikiausia naudotų odos rauginimui. Rasta XVII a. antros pusės šulinio rentinio dalis. Vienu atveju, kasant šurfa, rasta buitinės keramikos šukių, kurių datavimo ribos gali svyruoti nuo XV iki XVIII a. (Daminaitis V., 1-2630). Ties nugriauto pastato Odminių g. 7 vieta 2,7 metrų gylyje buvo aptiktas šiaurės - pietų kryptimi orientuotas XVII a. medinis vandentiekis.

L.Stuokos-Gucevičiaus g. 1, 3 ir Odminių g. 2, 4 kasinėjimų metu buvo aptiktas nuo 0,8 – 1,5 m (ties Odminių g.) iki 2,7 – 3,1 m (ties L.Stuokos-Gucevičiaus g.) storio kultūrinis sluoksnis, kurio ankstyvieji horizontai datuojami nuo XVII a. L.Stuokos-Gucevičiaus g. 3 kai kurie apatinių horizontų radiniai (plokštiniai kokliai su maureskų ornamentu) gali būti datuojami XVI a. pabaiga. L.Stuokos - Gucevičiaus g. 3 apatiniame horizonte aptikti medinių pastatų likučiai ir gyvulių mėšlo sluoksnis. XX a. kultūrinio sluoksniu suardymų gylis labai įvairus - nuo 0,8 iki 2,4 m (Poška T., 1-2445; Butėnas E., 1-2911; Butėnas E., 1-3151).

Šiaurvakarinėje 11 kvartalo dalyje, Totorių g. nr. 18 aptiktas 3,2 m storio kultūrinis sluoksnis. Įžemis - durpinga žemė. Ankstyvasis kultūrinio sluoksniu horizontas datuojamas nuo XVII a. (Žukovskis R., 1-2436; Žukovskis R., 1-2644). Kartu jame buvo rasta XVI - XVIIa. datuotinos statybinės ir buitinės keramikos bei viena XV a. puodo šukė. Vėlyvi suardymai viršutinėje kultūrinio sluoksniu dalyje siekia 1 – 1,2 m gylį.

Pietinėje 11 kvartalo dalyje įžemis buvo aptiktas tik perkasoje B (Daminaitis V., 1-1786) 2 m gylyje. Virš jo buvo 0,6 m storio kultūrinio sluoksniu horizontas, datuojamas XVII a. Aukščiau konstatuoti vien XIX - XX a. suardymai. Kitose perkasoje ir šurfluose, kastuose iki 2,0 - 3,4 m gylio, įžemis nebuvo pasiektas (Daminaitis V., 1-1786; Luchtanienė D., 1-2703). Juose po 1,5 – 2,0 m storio XIX - XX a. suardyta kultūrinio sluoksniu dalimi buvo XVII a. horizontas. Veikiausiai tyrinėtose vietose aptikta Kačergos vaga.

Vilniaus (Vilijos) vartų priemiestis. Radvilų rūmų teritorijoje ir jos aplinkoje aptiktas 2 – 2,9 m storio kultūrinis sluoksnis (Vaitkevičius G., 1-1041; Stankevičius G., 1-1738). Išskirti XV, XVI – XVII a. horizontai. Juose rasta XIV, XV, XVI, XVII a. buitinė keramika. Virš jų buvo 1,0 – 1,65 m storio XVIII - XX a. kultūrinio sluoksniu horizontas.

Liejyklos g. 4 aptiktas 0,9 – 1,9 m storio suardyta kultūrinis sluoksnis su XVI - XVII a. radiniais (Katalynas K., 1-2171).

13 kvartalas archeologų netyrinėtas, todėl duomenų apie kultūrinį sluoksniu nėra.

Lukiškių (Puškarnės) priemiestis (kvartalai nr. 1 – 7).

Rytinėje 1 kvartalo pusėje, 40 m ilgio ruože nuo Tiltos gatvės Neries link, dujotiekio trasoje ties namu nr. 21 aptiktas 1,7 – 2,25 m storio kultūrinis sluoksnis. Jame virš įžemio, 1 - 14-e trasos metruose išskirtas 0,65 – 0,7 m storio tamsios žemės su degėsiomis horizontas, kurio apatinė dalis buvo be radinių, o viršutinėje dalyje rasta XVI a. - XVII a. datuojama žvyninė čerpė. Toliau į šiaurę šis kultūrinio sluoksniu horizontas plonėjo, ir 39-e metre tesiekė 0,15 m storį. Archeologinėse perkasoje ties namu Tiltos g. 25 (Sprainaitis R., 1-1109, perkastos nr. 4, 5; Sarcevičius S., 1-2431, šurfas nr. 1) aptiktas stratigrafijos požūriu analogiškas 1,7 – 2,1 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvo nuo 0,1 iki 0,6 m storio durpių sluoksniu. Apatinė durpių sluoksniu dalis - be radinių, o viršutinėje buvo medienos liekanų ir nedidelis kiekis XVII a. I puse datuojamos archeologinės medžiagos. Virš durpių aptiktas 0,3 – 0,6 m juodos žemės sluoksniu su XVII a. radiniais, tame tarpe su 1661 - 1667 m. kaldintais Jono

Kazimiero variniais infliaciniais šilingais. Aukščiau buvo 1,0 – 1,6 m storio XVIII – XX a. kultūrinio sluoksnio horizontas.

Toliau į šiaurę nuo Tiltlo gatvės tyrimų metu aptiktas tik XVIII - XX a., daugiausia statybų metu susiformavęs, grunto sluoksnis. Įvairiose perkasoje jo storis vidutiniškai svyravo nuo 0,8 iki 1,4 m, o duobėse siekdavo iki 2,0 m storį. Šiame vėlyvai supiltame grunte šalia XVIII - XIX a. medžiagos buvo rasta ikigotikinės, o taip pat XV, XVI, XVII a. buitinės keramikos šukių (Sprainaitis R., 1-1109, pieš. 2). Kaip šie ankstyvieji radiniai čia atsirado – neaišku; iki šiol aplinkui ankstyvųjų sluoksnių neaptikta. Galimas atvejis, jog tai atsitiktiniai radiniai, čia patekę su atvežtu gruntu.

Pietvakarinėje 1 kvartalo pusėje, tiriant šurfais, aptiktas 1,15 - 2,0 m (duobėse iki 2,7 m) storio kultūrinis sluoksnis. Viename iš penkų šurfų (nr. 2) prie Tiltlo gatvės virš žemio išskirtas XVII a. 0,25 – 0,35 m storio horizontas. Virš pastarojo buvo XIX a. ir XX a. horizontai. Kituose šurfluose aptiktas XIX a. ir XX a. kultūrinis sluoksnis, kuriame kartu su vėlesne medžiaga rasta XV, XVI, XVII a. buitinės keramikos šukių (Poška T., 1-1951).

Šiaurvakariniame 1 kvartalo pakraštyje, kasant žvalgomojus archeologinius šurfus, aptiktas 1,5-3,1 m storio kultūrinis sluoksnis. Viename iš šešių šurfų (nr. 5) prie Žygimantų gatvės virš žemio išskirtas iki 0,3 m storio kultūrinio sluoksnio horizontas, datuojamas XVI - XVII amžiais. Virš pastarojo konstatuotas seno kelio ar gatvės paviršius. Aukščiau buvo sluoksniai su XIX ir XX a. radiniais. Kituose šurfluose aptiktas tik XIX a. ir XX a. kultūrinis sluoksnis (Gendrėnas G., 1-2453; Vaicekauskas A., 1-3155).

Kitų šio priemiesčio kvartalų tyrimai davė mažiau duomenų. Tiltlo g. nr. 7 vietoje pagal 1808 m. planą buvo tvenkinys; jis vėliau užpiltas. Šioje vietoje konstatuotas 1,6 m storio XIX - XXa. kultūrinis sluoksnis (Staskonytė V., 1-475).

Tiltlo g. 1/2 aptiktas 2,9 – 3,45 m storio kultūrinis sluoksnis. 1,9 m gylyje išskirtas apie 0,5 m storio XVII a. horizontas. Tarp jo ir žemio buvo durpių sluoksnis. Pastarajame žmogaus veiklos pėdsakų nepastebėta (Sarcevičius S., 1-2592).

Ties Šv. Jurgio bažnyčia, tiesiant dujotiekį (tikslī vieta nenurodyta), kultūrinis sluoksnis neaptiktas. Tyrimų autorės nuomone, sluoksnis galėjæs būti nukastas vėlesnių statybų metu, niveliuojant teritoriją (Legaitė R., 5-74, p. 1).

Tiltlo g. 12, kastame inžineriniame-geologiniame šurfe buvo 1,85 – 2,1 m storio kultūrinis sluoksnis. Radinių neaptikta, sluoksnio chronologija neaiški (Jučienė I., 1-560).

Vilniaus g. 8, dalyvaujant archeologams, ekskavatoriumi buvo iškasta apie 6600 m² dydžio duobė tuometinės Lietuvos komunistų partijos Centro komiteto pastatui. Įvairiose vietose fiksuoti vos 5 pjūviai. Darbų metu buvo aptiktas 0,5 - 2,5 m storio kultūrinis sluoksnis (Markelevičius J., 1-476; Markelevičius J., 1- 565; Tebelškis P., 1-713).

Kultūrinis sluoksnis čia storėja į šiaurės rytus. Pjūviuose 1-1 ir 2-2 buvo matomas nuo 1,5 m iki 2,5 m storio kultūrinio sluoksnio klodas. Maždaug 1 metro gylyje čia atsidengė 0,7 – 1,2 m storio juodos žemės su degėsiais horizontas, kuriame aptikta XVII ir XVIII a. radinių. Giliau buvo durpių ruožas, o po juo - griuvenos. Aukščiau minėtą juodos žemės sluoksnį tyrimų autorius datavo XVII a. ir, remdamasis jame buvusiais degėsiais teigė, jog XVII a. čia buvęs medinis užstatymas (Markelevičius J., 1-476, p. 16-17). Logiška manyti, kad šalia trakto link brastos per Nerį galėjo būti namai, tačiau paskiri degėsių ruoželiai to neįrodo. Toliau, remdamasis aptariamo horizonto storio svyravimais, tyrimų autorius

padarė prielaidą, kad „ši teritorija nebuvo užstatyta pastatais ištiesai, o kad čia stovėjo tik atskiros sodybos, apie kurias buvo žemės sklypeliai (Markelevičius J., 1-476, p. 17). Tačiau sluoksnio struktūra neprimena daržo - šiam nebūdingos įvairių intensyvumu pasklidusios griuvenos. Tai greičiau žemės paviršiaus nelygumai, niveliuoti XVIII amžiuje statybų metu.

Pjūvyje 3-3 konstatuotas apie 1,5 m storio kultūrinis sluoksnis. Apatiniame 0,05 – 0,2 m storio horizonte buvo daug degusių ir archeologinės keramikos, kurios ankstyviausi pavyzdžiai datuoti XVI a. I puse. Aukštesniame 0,4 – 0,5 m storio horizonte rasta XVI a. ir XVII a. archeologinė medžiaga. Sprendžiant pagal aptiktus retus XVI a. 8-o dešimtmečio plokštinius koklius su pojūčių alegorijomis ir polichromine glazūra, tuo metu čia gyventa pasiturinčių žmonių. Virš pastarojo (nuo 0,75 – 0,95 m gylio iki dabartinio žemės paviršiaus) buvo XX amžiuje susiformavęs sluoksnis su XVIII - XX a. radiniais.

Pjūvis 4-4 primena pjūvį 1-1, o pjūvyje 5-5 tebuvo aptiktas maždaug 1 m storio griuvenų sluoksnis.

Į rytus nuo duobės minėto CK pastato pamatams kastas 36 x 12 m dydžio plotas. Archeologinės priežiūros ataskaitos išvadose konstatuojama, jog pirminis žemės paviršius yra 1 - 1,4 m gylyje, o kultūrinis sluoksnis nesusidaręs, radinių neaptikta.

9-e dešimtmetyje statant Kongresų rūmus, nedalyvaujant archeologui buvo iškastas maždaug 10500 m² plote buvęs kultūrinis sluoksnis. Duomenų apie jo datavimą ar struktūrą nėra.

Vidurinėje 4-to kvartalo dalyje, Tiltų g. 6 iškasus 4 inžinerinius - geologinius šurfas, kultūrinis sluoksnis nebuvo aptiktas, šurfai pateko į pamatų duobės vietą (Tebelškis P., 1-474).

Totorių Lukiškės.

Lukiškių aikštės šiaurės vakarų kampe kultūrinio sluoksnio storis 0,6 m. Virš įžemio buvo 0,15 – 0,22 m storio pilkos smėlingos žemės horizontas su XVI a. buitine keramika. Aukščiau buvusių horizontų chronologija neaiški. Pietvakariniame aikštės kampe buvo 2,3 m storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio buvusio 0,6 – 0,85 m storio pilkos smėlingos žemės sluoksnio datavimas neaiškus. Aukščiau buvusiame 0,4 m storio žvyringos žemės horizonte aptikti XVI - XVII amžiais datuoti radiniai. Likusiose aikštės dalyse suardytuose sluoksniuose aptikta atsitiktinių XVI a. pabaigos – XVII a. radinių (Katalynas K., 1-1957).

Šv. Jokūbo ir Pilypo bažnyčios šventoriuje aptiktas 2,3 m storio kultūrinis sluoksnis, suardytas laidojant. Radiniai datuojami XVII - XX amžiais (Luchtanienė D., 1-3224; Racevičienė J., 5-523).

Jakšto g. 12 aptiktas 1,15 – 1,2 m storio kultūrinis sluoksnis be radinių.

Jogailos g. 9 aptiktas nuo 1,0 m iki 3,0 m storio kultūrinis sluoksnis. Radiniai datuoti XVI - XVII amžiais (Vaicekuskas A., 1-2091).

Šnipiškės ir Žvejai. Šv. Rapolo bažnyčios aplinkoje, į šiaurės rytus nuo jos (t.y. aukštutinėje kvartalo dalyje) kultūrinis sluoksnis buvo 1,1 – 1,8 m, į pietvakarius (žemumoje) – 2,5 – 4,4 m storio. Ataskaitoje horizontai išskirti, tačiau nedatuoti ir neapibūdinti. Aptikta XVI - XVII a. archeologinė medžiaga (Racevičienė J., 5-608; Tebelškis P., 1-477). Prieš bažnyčios pagrindinį fasadą buvusioje kalvelėje aptiktas 1,2 m storio neaiškaus datavimo sluoksnis su palaidojimais (Černiauskas M., 1-13).

Aikštėje prieš Sporto rūmus, Neries kranto viršuje, perkasoje nr. 8 aptiktas iki 2,2 m storio kultūrinis sluoksnis, permaišytas XVIII amžiuje. Užfiksuota į įžemį

1,2 m įgilinta ūkinė duobė, datuojama XVII a. viduriu ar II puse. Šalia uždaro plaukimo baseino tyrinėtoje perkasoje nr. 1 aptikti dviejų paauglių kapai; į vieną jų kaip įkapę įdėtas XVI a. datuotinas puodas. Virš kapų buvęs grindinys datuotas XVII a. I puse. Tarp Sporto rūmų ir Neries suformuotose terasose, perkasoje nr. 2 aptikti penkiolikos vaikų kapai, datuoti XVII amžiumi. Pastarieji palaidojimai siedintini su istorinėmis žydų kapinėmis, funkcionavusiomis iki XIX a. 4-to dešimtmečio. Daugelyje perkasų buvo randami pavieniai žmonių kaulai iš suardytų kapų. Į pietus nuo Ledo rūmų kastame šurfe nr. 1 aptiktas 1,2 – 2,3 m storio kultūrinis sluoksnis be aiškesnės stratigrafijos. 1,6 – 2,0 m gylyje jame rasta XVII a. keramika. Kituose penkiasdešimtyje į šiaurę nuo buvusių žydų kapinių kastų šurfų ankstyvų kultūrinio sluoksnio horizontų ar radinių neaptikta (Žukovskis R., 1-2642; Žukovskis R., 1-3144).